

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Juuni 2009 nr 5 (2373) • Tartu Ülikooli ajakiri

Selles numbris:

IVO LEITO KINNITAB, ET KEEMIAL ON
KINDLASTI TULEVIKKU

TARTU MATEMAATIKUD TEEVAD
PLAYSTATIONIGA TEADUST

JOHN DEELY SEMIOOTIKAST

NUTIKAMATE NOORTE
KAALUTLUSED TÜ JA
VÄLISMAA VAHEL

KÕIKVÕIMAS KÄRBE

Foto: Margus Ansu/Postimees/Scanpix

Sigrid Söerunurk

UT peatoimetaja

Kaarel Tarand kirjutas ühes aasta alguse Sirbis tabavalt, kuidas Kärbe haukab tükke ametnike palkadest, jõuab komisjoni, nudib haigusraha, hakib pensione ja lastetoetusi, räsib palgasaajaid, nähvab koolide pihta jne.

Hirmus tegelane see Kärbe. Ja et ta ka igale poole jõuab. Rääkimata sellest, et ta vahepeal paljuneb. (K. Tarand, Sirp, 12.02.2009)

Ometi on Kärbe näotu või õigemini hoopis saja näoga. Sellised müstifitseeritud tegelased tekivad, kui ei teata asjade tegelikke nimetusi ega reaalseid tegijaid. Ootuspäraselt on Kärbe

jõudnud ka Tartu Ülikooli.

Mai istungil otsustas ülikooli nõukogu kinnitada eelarve muudatuste kava, millega väheneb riikliku koolitustellimuse eelarve 24,5 miljonit krooni. See tähendab viieprotsendilist kokkuvõidu struktuuriüksustelt proportsionaalselt. Struktuuriüksuste juhtide otsustada on, kust nad kokku hoiavad, vastavad ettepanekud tuleb neil peagi teha ülikooli finantsjuhile.

Kokkuvõidu ei tohiks kahjustada ülikooli põhitegevust ehk teadus- ja õppetööd ning tööjõukulude vähendamisel on esimene kärpimise koht lisatasud.

Sellega aga Kärpe teema lõppenud ei ole, sest suure tõenäosusega tuleb selle juurde sügisel tagasi tulla. Ainsa vahega, et siis ei ole tegu enam solidaarse kulude kärpimisega, vaid tuleb teha põhimõttelisi valikuid.

Nii leidis eelarvekomisjon, et «kui praegu võtta see viis protsenti proportsionaalselt, siis täiendavat kärpet peaks pikemaajaliselt ette planeerima ja vaatama selektiivselt». Seda on rõhutanud ka rektor Alar Karis: «Peame mõtlema, kas mingeid

asju tasub meil õpetada».

Osalt on igati hea, et kitsikus sunnib ülikooli oma senised tegevused üle vaatama ning efektiivsemaks muutuma. Ometi on hakanud ka ettevõtjad innovaatilisemalt tegutsema, sest vajadusest innovatsiooni järele on räägitud enam kui küll, devalveerides juba selle sõna tähendust.

Innovaatilise tegutsemise mulje jääb vähemalt Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse statistikast – kui mullu investeeris sihtasutus ettevõtlike alustamise, ettevõtete arendamise, ekspordi, tootearenduse ja turismi valdkonda 846 miljonit krooni, siis tänava on taotlustega kaetud juba 2,73 miljardit krooni. Tervelt seitse korda on maiks kasvanud investeeringud tootearendusse. (Postimees, 12.05.2009)

Teisalt aga ei taha kindlasti, et ka ülikoolis muutuks tegijaks kõikvõimas Kärbe, kellel pole nägu ning kellega ei saa diskuteerida, kelle käest ei saa põhjendusi küsida ning kellele ei saa oma arvamusi avaldada.

Eriti kui ülikoolil seisavad ees väga põhimõttelised otsused, kust kulused kokku hoida. ☹

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3300. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Lutsu 5 (III k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Söerunurk; **toimetajad:** Merilyn Merisalu ja Aija Sakova; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Gea Gorjunova; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetus lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada.

- 5** Valiti kolme teaduskonna dekaanid, professor Rein Taagepera sai Skytte medali.
- 7** Suveülikool saab tänavu kümneaastaseks.
- 8** Eesti lipp pidas ka Tartu Ülikoolis sünnipäeva.
- 10** Tudengid protestisid EV valitsuse plaanide vastu.
- 11** Kolm kolumni Narva kolledži 10. juubeli puhul
- 14** Eesti noorimaid professoreid
Analüütilise keemia professor Ivo Leito lõpetas kõik kolm kraadiastet cum laude, ent jääb oma saavutustest rääkides tagasihoidlikuks ja igatseb pigem rutiini.
- 18** Lingvistikaülesannete raamatut lugedes võib tekkida tunne nagu oskaks kõiki maailma keeli.
- 20** Mille põhjal langetavad Eesti ühed nutikamad noored, olümpiaadide võitjad, kooli lõppedes otsuse kas Eesti ülikooli või välismaale mineku kasuks?
- 26** Matemaatikud kasutavad PlayStationeid teaduse tegemiseks.
- 28** Tänapäeva üks juhtivaid semiootikuid, John Deely selgitab, milline roll võiks semiootikal olla tuleviku ülikoolis.
- 32** Vilistlane
Advokaat Aare Tark meenutab ülikooliajast lõbusat, ent õpetlikku seika taarakottidega ning kõneleb juristide väljavaadetest ning konkursist Eesti õigusturul.
- 35** Väitekiri
Vikaariõpetaja ning usundiloo lektor Jaan Lahe uuris doktoritöös, millised on gnoosise ehk ühe hilisantiikajal tekkinud religioosse liikumise seosed juutlusega.
- 38** Eksperimentaalpsühholoogia professor Jüri Allik uurib geenivaramu andmete abil eestlaste isiksuse ja geenide vahelisi seoseid.
- 40** Reisikiri Hispaaniast, Salamancast
- 43** Juubilarid ja sünnipäevad
- 46** Kaitsmised
- 50** Teated, stipendiumid

 TARTU ÜLIKOOL

LÕPUAKTUSED 2009

Ülikooli aulas toimuvate LÕPUAKTUSTE OTSEÜLEKANNE keemia ringauditooriumis Jakobi 2 ja Interneti vahendusel. Ülikooli ajaloo muuseumis toimuvatest aktustest otseülekandeid ja salvestusi ei tehta.

Interneti-ülekanne ja salvestused veebis: <http://video.ut.ee>

VALDKONDLIKUD MAGISTRIAKTUSED ÜLIKOOLI AULAS

Realia et naturalia (loodus- ja tehnoloogiateaduskond, matemaatika-informaatikateaduskond)

18. juunil kell 12.00

Medicina (arsti- ja kehakultuuriteaduskond)

19. juunil kell 12.00

Socialia (õigus- ja majandusteaduskond)

17. juunil kell 12.00

(haridus- ja sotsiaalteaduskond)

19. juunil kell 15.00

Humaniora (filosoofiateaduskond)

20. juunil kell 12.00

TEADUSKONDADE BAKALAUREUSEAKTUSED

USUTEADUSKOND (bakalaureuse- ja magistriõpe)

17. juunil kell 12.00 ajaloo muuseumi valges saalis

ÕIGUSTEADUSKOND

16. juunil kell 12.00 ajaloo muuseumi valges saalis

- õigusteaduskond Tallinnas

19. juunil kell 18.00 Eesti Rahvusraamatukogu suures konverentsisaalis

FILOSOOFIATEADUSKOND

- ajaloo ja arheoloogia instituut

26. juunil kell 14.00 ajaloo muuseumi valges saalis

- filosoofia ja semiootika instituut

29. juunil kell 12.00 ajaloo muuseumi valges saalis

- germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut

29. juunil kell 15.00 ajaloo muuseumi valges saalis

- kultuuriteaduste ja kunstide instituut

30. juunil kell 12.00 ajaloo muuseumi valges saalis

- eesti ja üldkeeleteaduse instituut

30. juunil kell 15.00 ajaloo muuseumi valges saalis

HARIDUSTEADUSKOND

17. juunil kell 13.00 Salme 1a aulas

KEHAKULTUURITEADUSKOND

19. juunil kell 16.00 ajaloo muuseumi valges saalis

LOODUS- JA TEHNOLOGIATEADUSKOND

18. juunil kell 15.00 Vanemuise kontserdisaalis

MAJANDUSTEADUSKOND

17. juunil kell 15.00 ajaloo muuseumi valges saalis

MATEMAATIKA-INFORMAATIKATEADUSKOND

26. juunil kell 17.00 ajaloo muuseumi valges saalis

SOTSIAALTEADUSKOND

- riigiteaduste instituut

18. juunil kell 10.30 ajaloo muuseumi valges saalis

- sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut

18. juunil kell 12.00 ajaloo muuseumi valges saalis

- psühholoogia instituut

18. juunil kell 13.30 ajaloo muuseumi valges saalis

- ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

18. juunil kell 15.00 ajaloo muuseumi valges saalis

KOLLEDŽID

TÜRI KOLLEDŽ

19. juunil kell 14 kolledži aulas

PÄRNU KOLLEDŽ

16. juunil kell 16 Pärnu kontserdimajas

NARVA KOLLEDŽ

20. juunil kell 12 Hermanni kindluse rüütliisaalis

VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

21. juunil kell 12 Ugala teatris

TÜ valis uusi dekaane

Sotsiaalteaduskonna uueks dekaaniks valiti Jaanus Harro, arstiteaduskonda hakkab juhtima Joel Starkopf ning usuteaduskonna dekaanina jätkab Riho Altnurme.

15. mail valis TÜ arstiteaduskonna valimiskogu teaduskonna dekaaniks anestezioloogia ja intensiivravi kliiniku juhataja, professor Joel Starkopfi.

Maikuu lõpul ametisse astunud Starkopfi sõnul tahab ta arendada teadustööd, hoida õppe teaduspõhisust ning tagada akadeemiline järelkasv. «Struktuuri-reformist ei pääse me ka kuidagi

mööda ning õppekorralduses on teemaks valikained, mis üliõpilasi praegu ei rahulda,» selgitas Starkopf lahendamist vajavaid ülesandeid.

18. mail valiti ühehäälselt usuteaduskonna dekaaniks kirikuloo professor Riho Altnurme, kes on sama ametit pidanud ka kuuel eelnenud aastal. Taas dekaaniks kandideerima nõustus ta enda sõnul seetõttu, et mitmed lugupeetud kolleegid soovitasid tal selles ametis jätkata, millest võib välja lugeda, et teaduskond liigub õiges suunas.

21. mail valis TÜ sotsiaal-

teaduskonna valimiskogu teaduskonna dekaaniks psühhofüsioloogia professori Jaanus Harro. Septembri alguses ametisse astuva dekaani sõnul on tema ülesanded seotud eelkõige uurimiskeskuste tulemuslikkuse ja põhiõppe kvaliteedi parandamise, samuti sotsiaalteaduste ühiskondliku rolli väljaselgitamisega.

«Ma ei näe võimalust, et tulevane tubli teadlane jätkaks oma haridusteed Tartu Ülikoolis, kui ta juba esimesel kursusel ei leia endale kohta ja kvaliteetset õpet,» selgitas prof Harro vajadust tõsta põhiõppe taset.

Emeriitprofessor Rein Taagepera (fotol vasakul; paremal Alar Karis) sõnul oli 28. mail Tartu Ülikoolilt Skytte medali saamine talle suurim Eestis saadud akadeemiline tunnustus. Möödunud aastal sai Taagepera Uppsala Ülikoolilt Skytte auhinna, kaasnenud rahalise autasu annetas ta TÜ loogiliste mudelite programmi väljaarendamiseks. Taagepera tutvustas oma ühiskonnateadustele rakendatavatest mudelitest kolme: esinduskogude kuupjuure seadust, valitsuskabinetite kestvuse pöördruudu seadust ja vähenemiste kahanemise seadust. Skytte päeval esinesid veel Skytte sihtasutuse patroon ja Stockholmi Ülikooli emeriitprofessor krahv Nils-Axel Mörner ning emeriitprofessor Leif Lewin, kes oli aastatel 1972–2008 Uppsala Ülikooli Skytte professor.

Viljandi Kultuuriakadeemiat tunnustati elukestvas õppes

TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia osalusega projekt «Act and Change» pälvis Euroopa elukestva õppe programmi kuldauhinna.

Esimese koha ehk kulla vääriliseks peeti Soome humanitaar-rakenduskõrgkooli HUMAK koordineeritud projekti «Act and Change – An educational dimension of conflict resolution through cultural Production» («Kultuuri hariv mõõde konfliktide lahendamiseks»), milles osales ka TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurhariduse osakond.

Projekti eesmärk oli katsetada ja uurida sotsiaalteatri Boal meetodeid kultuuriliste konfliktide lahendamiseks ning töötada välja õppematerjalid.

Projekt rakendas innovatiivset lähenemist, kus Boali meetodeid õpiti virtuaalse õpikeskkonna kaudu, mis ühendas omavahel videokonverentsid ja teatrietendustel põhinevad õppematerjalid.

Projekti «Act and Change» tulemusena valmis käsiraamat, mis on koostatud abiks kõigile, kes soovivad kunsti eri vormide abil luua inimestevahelist dialoogi.

Kasu peaks olema sellest teiste hulgas ka õpetajatele, näitlejatele ja noorsootöötajatele.

Maikuu alguses Tšehhis toimunud konverentsil «Innovatsioon ja loovus Euroopa elukestva õppe programmis» jagati auhindu kokku 18 silmapaistvale projektile.

Igas kuues EL-i programmi kategoorias (Comenius, Erasmus, Grundtvig, Leonardo da Vinci ning keele-, informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad) auhinnati kolme parimat projekti.

Mai keskel esitles TÜ kliinikum kiiritusraviaparaati, mis on ainuke omalaadne Baltimaades. TÜ kliinikumi vanemarst-õppejõu Jana Jaali (fotol) sõnul on uus, 30 miljonit krooni maksma läinud seade patsiendile ohutum, tekitades vähem kõrvaltoimed ning olles sellega patsiendile talutavam. Jaal nentis, et uus seade ei ole kogu Lõuna-Eesti vähihaigete jaoks kindlasti piisav, aga kliinikumi juhid loodavad, et kui 2013. aastal valmib Maarjamõisa haigla teine järk, kolitakse see uude haiglakorpusesse, kus kiiritusravi seadmeid hakkab olema rohkem. Eelmine kiiritusraviaparaat ütles möödunud aasta novembris üles ning vahepealsel ajal pidid Lõuna-Eesti vähihaiged kiiritusravi saamiseks minema Tallinna.

Suveülikool saab kümneaastaseks

Ruth Laidmets

TÜ avatud ülikooli keskuse täienduskoostuse peaspetsialist

Kümne aasta jooksul on Tartu Ülikoolil tekkinud kogemus suveprogrammi sujuvaks korraldamiseks ja kindel teadmine, et suvine õppevorm on vajalik – inimesed on suvel puhanumad ning osalejad saavad kursustel luua kontaktvõrgustikke.

Just üle Eesti tekkivat võrgustikku kursustel kohtuvate inimeste vahel on õppijad tagasisides enim välja toonud. Suveülikoolis osalevad õppejõud seevastu märgivad, et eri tausta ja teadmisega inimeste õpetamine on küll keerulisem, kuid annab mõtteid ja ideid, kuidas kursust arendada. Täiendusõpe on koht, kus õpivad nii õppija kui ka õppejõud – osalejad saavad uusi teadmisi, andes

SUVEÜLIKOOI TÄNAVU

- Avatakse 10. juunil kell 16 Tartu Raekoja platsil.
- Osalemiseks on vajalik eelregistreerumine kodulehel www.ut.ee/suveulikool hiljemalt 12. juuniks.
- Koostise läbinud saavad TÜ tunnistuse koos hinnetelehega. Saadud ainepunkte saab kasutada kõrgkoolide õppekavade täitmisel.

samal ajal ülikoolile väärtuslikku tagasisidet ühiskonna vajaduste kohta.

Suveülikoolist võivad osa võtta absoluutselt kõik, kel selleks tahtmist. TÜ korraldab küll aasta ringi ümberõppe- ning täiendusõppe-

programme, kuid enamik neist toimub õppeaasta jooksul ning sel ajal on paljud liiga hõivatud, et kursusele tulla. Suveülikool on hea võimalus neile, kel on rohkem aega end täiendada suvel või kes tahavad proovida, kas Tartu Ülikoolis õppimine neile sobib.

Suveülikool koondab endas lühemaid tasulisi kursusi, mis toimuvad põhiliselt augustikuus. Tänavu on välja kuulutatud 45 koolitust. Kursusi on nii erialase pädevuse suurendamiseks kui ka huvialaseks enesetäiendamiseks.

Suveülikooli kursuseid korraldatakse enamasti Tartus, kuid koolitusi on ka Pärnus, Viljandis, Narvas, Tallinnas ja mujal Eestis. Näiteks on selle aasta programmis roheline turunduse kursus, mis toimub Mooste külalistemajas ning mille raames külastatakse Põlva ökofestivali.

Tartu Ülikooli doktorant sai Ustus Aguri stipendiumi

Eesti Infotehnoloogia Sihtasutus otsustas 30 000 krooni suuruse Ustus Aguri (*grand old man* arvutite ja informaatika vallas Eestis) stipendiumi anda Tartu Ülikooli doktorandile Jüri Reimandile tema õpingute toetuseks.

Jüri Reimand õpib Tartu Ülikooli doktoriõppes ning töötab teadurina samas arvutiteaduse instituudis. Tema doktoritöö teema on «Geenivõrgustike

funktsionaalne analüüs», tööd juhendab TÜ bioinformaatika professor Jaak Vilo.

Eesti Infotehnoloogia Sihtasutus on Eesti Vabariigi, Tartu Ülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Telekomi ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekomunikatsiooni Liidu asutatud mittetulunduslik organisatsioon, mille ülesanne on aidata kaasa tänapäeva nõuetele vastavate

kõrgharidusega IT-spetsialistide ettevalmistamisele ning toetada info- ja sidetehnoloogia alast arendustegevust Eestis.

Tänavu anti Ustus Aguri stipendium välja seitsmendat korda. Varasematel aastatel (alates aastast 2003) on stipendiumi saanud Ando Saabas, Maksim Jenihhin, Tarmo Robal, Tanel Alumäe, Ilja Tšahhurov ja Marion Lepasaar.

TÜ oli Ajujahil ideerikkaim kool

12. mail selgusid Ajujahi konkursi 2009. aasta võitjad – Tartu Ülikool sai ideerikkaima kooli eriauhinna ja 10 000 krooni suuruse preemia.

Kokku esitati noortele suunatud ettevõtluskonkursile 259 ideed tarkvaraarenduse, internetiteenuste, disaini, keskkonna ja energia, mobiilitehnoloogia, hariduse ja meelelahutuse valdkonnast. Tartu Ülikoolist oli pärit 42% esitatud ideedest.

Konkursi lõppvooru pääses kaheksa ideed, millest kaks on seotud Tartu Ülikooliga.

Kolmanda auhinna sai võistkond Optimistid ideega valmistada puidust kiirkaatreid ning kuuenda võistkond Aega On, kelle ideeks on pakkuda klientidele Eesti kunstnike poolt eritellimusel loodavaid stiliseeritud portreejoonistusi.

Ajujahi konkursi peaauhinna, 235 000 krooni sai Tallinnast pärit võistkond Growfish, kelle ideeks on luua sensoritega ühendatud tarkvarasüsteem kalakasvatustele.

Žürii esimehe Aavo Koka sõnul hinnati töid peamiselt selle järgi, kas ideega meeskond suudab selle ka ellu viia. «Lõppvoorus on projektid, mille puhul seda uskusime,» rääkis ta.

Koka sõnul oli võistlus tihe ja väga häid projekte jäi lõppvoorst ka välja. «Aga usutavasti on ka neil väga head võimalused investoreid leida,» lisas esimees.

Ajujaht on üleriigiline noortele mõeldud äriplaanide konkurss, mille eesmärk on 18–35-aastaste noorte ettevõtlusele ärgitamine ja sellega uue ettevõtjate põlvkonna kujundamine.

Eesti lipp sai 125

4. juunil tähistati TÜ aulas Eesti lipu 125. sünnipäeva piduliku kõnekoosolekuga. Sissejuhatavad sõnad ütlesid riigikogulane ning IRLi liige Trivimi Velliste ja TÜ teadusprorektor Kristjan Haller.

Peale nende kõneles Tõnis Mägi Eesti lipu väest, Kaarel Tarand reliikvia tulekust rahva hulka, Gert Uiboaed meenutas Eesti lipu sünnipäevi ning Aino Lepik von Wirén rääkis Eesti lipu olulisusest välismaal.

Pärast sõnavõtte esitles Indrek Hirve raamatut «Sinimustvalge needus».

Arstiteaduskond peab oma esimest suvekooli

19.–24. augustini toimub tänava Tartu Ülikooli arstiteaduskonna tudengite esimene rahvusvaheline suvekool, mis on mõeldud peamiselt meditsiinist ja selle süsteemist huvitunud noortele.

Suvekool keskendub mitteamalasele õppele, mobiilsusele, tervise edendamisele ja abiarsti

ametikoha vajadusele. Nimelt ei ole Eestis abiarsti ametikohta, mida suvekooli korraldajad peavad ühes suuremaks probleemiks.

Suvekoolis osaleb kokku ligikaudu 100 tudengit ja eksperti Eestist, Lätist, Leedust, Soomest ja Prantsusmaalt. Suvekooli esimese päeva veedavad osalejad

Tartus, ülejäänud Haapsalus.

Suvekooli korraldab Eesti Arstiteadusüliõpilaste Selts, rahaliselt toetab ühendus Euroopa Noored.

Üritus on kõigile tasuta, sh transport, majutus ja toitlustus.

Lisainfo: Gilber Kask, e-post Gilber.Kask@ut.ee.

Aleksander Vardi portree professor Peeter Arumaast TÜ kunstimuuseumis

TÜ kunstimuuseumi kogud täienesid Aleksander Vardi portreega professor Peeter Arumaast. Teose kinkis muuseumile professori õetütar Kadri Soidra. 1938. aastal valminud portree on joonistatud kriitidega pruunikates-hallikates toonides ning kujutab professorit tema enda kodus avatud raamat käte vahel toolil istumas.

Käesoleva aasta alguseni oli portree Kadri Soidra õe, Tiinu Vardja valduses, kes suri selle aasta 30. jaanuaril. Kadri Soidra ning tema õetütar Tiina Leito soovisid, et professor Arumaa portree kuuluks Tartu Ülikoolile,

kus algas tema teadlaskarjäär ning kus on võimalused teose väärikaks säilitamiseks.

Peeter Arumaa, kuni 1926. aastani Blaubrück, (1900–1982) kaitses doktorikraadi Tartu Ülikoolis 1935. aastal ning töötas samas ka slaavi ning indo-euroopa keelte professorina. 1944. aastast elas ta Rootsis, kus töötas Lundi ja Stockholmi ülikoolides.

Aleksander Vardi, kuni 1940. aastani Bergman, (1901–1983) omandas kunstihariduse aastail 1919–1925 Pallase kunstikoolis Konrad Mägi ning Ado Vabbe käe all ning täiendas end 1925–1929 Pariisis. Vardit on peetud impressionistliku suuna kõige väljapaistvamaks ning stiilipuhtamaks meistriks Eesti kunstis.

Metsaülikool kutsub Käärikule taas Eesti asja arutama

Tänavu 12.–16. augustini Käärikul toimuva metsaülikooli teema on «Eesti maailmas» ehk kuidas mõjutab maailm Eestit ja Eesti maailma.

Metsaülikoolis peavad oma ala tippspetsialistid kaheksa loengut, millele järgnevad diskussioonid. Loengutega esinevad Indrek Neivelt, Siim Kallas, Andres Tarrant, Linnar Viik, Erik Terk, Rein Veidemann, Alar Karis ja Hele Everaus.

Diskussioonides osalevad Jaan Männik, Hans H. Luik, Marju Lauristin, Sven Mikser, Jüri Luik, Marek Strandberg, Rein Taagepera, Astrid Kannel jpt.

Metsaülikooli traditsiooniks on 40 aasta jooksul kujunenud n-ö Eesti asja arutamine «met-sas» ehk eemal igapäevasest elust.

Kuna metsaülikooli sihtrühm on alati olnud üliõpilased, pakub AS Metsaülikool ka tänavu tudengitele üritusel osalemiseks

stipendiumi, mis katab osavõtukulud 80 protsendi ulatuses. Stipendiume on võimalik saada ka teistel, kes oma stipendiumi vajadust põhjendavad.

2009. aastal on Metsaülikooli osavõtutasu 2500 krooni. Stipendiaatidel tuleb maksta sellest 500 krooni. Stipendiumile kandideerimise tähtaeg on 15. juuni.

Registreerimine on avatud 1. juulini.

Lisainfo: www.metsaylikool.ee.

Tudengimuusikali PIFF võtted lõppesid

Eve Tisler

PIFFi pressiesindaja

Maikuu viimasel nädalal sai läbi tudengimuusikali PIFF ligi kolm kuud kestnud võtteperiood, 26. mail filmiti viimased kaadrid Tartu lähedal Uhti raudteejaamas.

Viimasena võeti üles stseen, mida vaatajad näevad kohe filmi alguses – meespeategelane Dima läheb Tartu Ülikooli.

Märtsist maini kestnud võtteperioodil osales PIFFi massistseenides kokku umbes 300 inimest. Peale nende aitasid kaasa veel mitmed inimesed. Kaadri taga seadsid näitlejate tantsusam-

me kaheksa koreograafi. Kunstilise meeskonna kaheksa inimest hoolitsesid näitlejate kostümeerimise ja võttepaikade kujundamise eest. Heli ja pilti aitasid üles võtta kümme võttemeeskonna liiget.

«Keegi filmitegijatest pole professionaal. Tegu on Tartu Ülikooli ja gümnaasiumite õpilastega, kes kõik osalevad filmis tasu saamata,» rääkis produtsent Richard Meitern.

Filmiprojekti kõige suuremateks toetajateks on Tartu Ülikool ja ühendus Euroopa Noored. Esialgsete plaanide kohaselt esilinastub PIFF oktoobris Tartus.

UUED PROFESSORID JA AUDOKTORID

TÜ nõukogu valis rahvusvahelise õiguse professoriks Lauri Mälksoo, pere- meditsiini professoriks Ruth Kalda ja spordipsühholoogia professoriks Lennart Raudsepa. Audoktoriteks nimetati EELK peapiiskop dr Andres Taul; Groningeni ülikooli professor Cornelius Theodor Hasselblatt; Tampere Ülikooli emeritiprofessor Kai Krohn; Hollandi Erasmuse Ülikooli arstiteaduskonna kliinilise geneetika osakonna juhataja professor Frank G. Grosveld; Suurbritannia Sussexi ülikooli professor George Nicholas von Tunzelmann.

Tudengite vaikne protest

Tudengid süütasid 27. mai õhtul kõrgharidusele leinaküünlad, protestides vabariigi valitsuse otsuse vastu kärpida riigieelarves kõrghariduse soodustusi. Tartus süüdati kalmuküünlad nii Tartu Ülikooli ja Maaülikooli peahoone kui ka paljude teiste õppehoonete ja üliõpilaselamute ees. Eesti Maaülikooli tudengiesinduse aseesimehe Silver Kuusiku sõnul võib küünaldega protestiaktioon kasvada edaspidi ka inimketiks, mis ulatub Tartu Ülikooli peahoone eest Eesti Maaülikooli peamaja ette.

Protestiaktiooniga lootsid

üliõpilased, et lisaelarvet arutama hakkav Riigikogu pöörab tähelepanu nende soovidele:

1) Õppelaenu osalist kustutamist lapse sünni ja kasvatamise puhul ei tohi kaotada.

2) Praegu ebaefektiivne õppetootuste süsteem tuleb muuta vajadustepõhiseks, mis suurendaks süsteemi läbipaistvust.

3) Doktorantide õppetootusi ei tohi kärpida.

4) Riigi ja kohalike omavalitsuse töötajate õppelaenu kustutamise lõpetamine tuleb edasi lükata uue avaliku teenistuse seaduse rakendumiseni.

Foto: Ove Maidla

Meie kolledži homsest päevast

Katri Raik, PhD

Narva kolledži direktor

On ootuspärane, et 2009. aasta mais kirjutaks üks kolledži direktor sellest, kuidas üliõpilasi jääb vähemaks ja kuidas raha on vähe. Loomulikult tegeleme nende kahe põhiküsimusega. Järgmiste aastate rahahäda saame lahendada Euroopa rahade projektitaotluste kaudu. Samas tuleb koostada vaid neid projekte, mida tahetakse ja suudetakse ellu viia. Kõige parem reklaam kolledžile on aga meie üliõpilased ja vilistlased.

Üliõpilaskandidaatidega tuleb üha enam suhelda individuaalselt, noori inimesi tuleb kuulata, mitte vaid kuulda. Nii lihtne see ongi. Täna võivad kvaliteedile rõhutada ja kõige paindlikumad. Seega on kolledži tulevik täienduskoolituses ja ümberõppes, seda just kõrgharidusega inimestele.

Edasi kirjutades olen ettevaatlik. Kunagi julgesin kirjalikult unistada ja see soov on täide minemas. 2002. aastal, kui kolledži kohal rippus teaduskonnaga ühendamise mõök, koostasime oma esimese kolme aasta tegevuse ülevaadet ning seal kirjutasin kolledži uuest hoonest Raekoja platsil. Ehitus on algamas tänavu.

Kolledži uus hoone ajaloolise börsihoone kohal, Euroopa

Foto: Kaarel Vanamõlder

Liidu idapoolseima raekoja kõrval saab olema piirilinna uus märk. Sest Narvas ei ole midagi ootamatut ega põnevat viimasel kaheteistkümnel aastal ehitatud. Ja seepärast on kolledž Narva (linna) kolledž samavõrra kui Tartu Ülikooli oma.

Aga tagasi kolledži igapäeva-elu tuleviku juurde. Ma tahan ja ma näen selle nimel vaeva, et järgmisel kümnel aastal tunneks iga Narva kolledžis õppija, et ta on meie juures teretunud, tema tulevik huvitab meid ning me anname teadmiste ja oskuste edasiandmisel endast parima. Narva on selle piirkonna inimestele võimalus saada Tartu Ülikooli haridus oma kodus ning omandada just see eriala, mida ihaldatakse. Narva kolledži üliõpilane on ka edaspidi pigem Aleksandra

kui Triin, kuigi mõlemad on siin teretunud. Triin Põltsamaalt juba seepärast, et siin on suurepärane võimalus vene keel ära õppida ja Narva on elamiseks nii teistmoodi koht. Ma olen kindel, et edaspidigi on kolledži direktori suurim rõõm, kui endised üliõpilased teevad oma sisseostud kohalikus kalleimas ja populaarsemas toidupoes Maxima XX ning näitavad oma titasid uhkusega: mul läheb hästi.

Kolledž käib ühte jalga ülikooliga ja teist oma regiooniga, aga samuti kogu Eestiga. Ülikool tähendab kõrgeid akadeemilisi nõudmisi ning kolledž on valmis neid täitma: me oleme seitsmekeesi kümne aasta jooksul kaitsnud oma doktoritööd. Ning neli meist valmistuvad seda tegema. Eestis on Narva kolledžist kujunemas tunnustatuim vene õppekeelega koolide õpetajate ettevalmistamise keskus. Piirkond ootab meilt koolitus- ja nõustamisteenust, veidi eemal oodatakse meilt vene keele ja kultuuri seostamist meie tänaste oludega. Ma luban teile: me saame selle kõigega Narvas väga hästi hakkama.

Vivat, crescat, floreat Narva kolledž! Elagu, kasvagu, õitsegu Narva kolledž. Igavesti! Пусть живет, растет, процветает Нарвский колледж! ☺

Millest seinad räägivad?

Kaarel Vanamõlder, MA

Eesti ajaloo lektor

Ülikooliaega ja tudengipõlve loetakse memuaarides sageli elu kaunimaks ajaks. Tavaliselt on tegu ajaga, mil äsja teismeeahõngulisest keskkoolist väljunud noor hakkab end märkama täiskasvanute seas võrdsena, indiviidina, keda ei võeta enam lapsena.

Iseseisvustunnet suurendab ülikooliõpingutega kaasas käiv kodust lahkumine ja esimesed harjutused iseseisvaks eluks kas ühiselamus või üürikorteris koos vältimatult kujunevate ebareeglipäraste toitumis-, une- ja pidutsemis- ja, miks mitte, ka õppimisharjumustega. Kindlasti mõjutab valitud erialaga süvitsi tutvumine maailmavaadet, kujundab hoiakuid ning määrab sageli edasise elutee. Ülikoolist leitakse sageli sõbrad ja kallimad kogu eluks.

Kirjeldatud pilt kujutab n-ö elementaartasandit, millega keskmine tudeng puutub õpingute käigus kokku igal juhul, kui jagub vähegi soovi ja võimalusi. Paljud sellega ka piirduvad, käies loengutel, minnes neilt olengetele, edasi tööle ja siis kunagi ka eksamitele, pälvides viimaks toetava käepigistuse ja uhiuue sinakasvalge diplomi.

Kas ja kui pinnapealseks üliõpilase suhe *alma mater* 'iga jääb, sõltub paljuski temast endast. Ärksamaid või lootustandvamaid

Foto: Žanna Ivanova

pannakse tähele, nad kutsutakse töörühmadesse, neil võimaldatakse osa saada kohalikust õpetlaskultuurist koos väljasõitude, dissertatsioonide, kuulujuttude ning legendidega. Nad avastavad ühel hetkel, mis seisab ülikoolisestest elementaarsete käitumisreeglite, suhetevõrgustike ja tavade taga ning enamasti jäävad nad ülikooli pikemaks ajaks, jõudes ükskord ehk kunagi pooljumalustena tundunud õppejõudude sekka.

Ülikooli eriline kultuuriväli mõjutab igauht, iseasi, kas ja kui palju selle mõtestamisele tähelepanu osutatakse. Ühed jäävadki kõnelema seletamatust, erilisest ja abstraktsest Tartu vaimust, teised viitavad ajaloole, peahoones rippuvalle seinakellale, mustale tahvlile ning lahkunud professorite nimesid kandvatele auditoriumitele. Ülikooli seinad on neid kõiki kõnetanud ja kujundanud

vastuvõtlikust indiviidist juba rohkem väljakujunenud isiksuse.

Täpselt sama protsess toimub aastast aastasse ka TÜ Narva Kolledžis, kuna kuulume samasse kultuurikeskkonda ning kanname sarnaseid väärtusi. Hetkel on kolledž küll üksnes kümne aasta vanune ja sestap on ka meie oma kultuurikiht võrreldamatult õhem, ent meie hoiak eristub mõneti Tartust juba praegu.

Kolledži tähtpäevade kalender erineb ülikooli omast, meie mentaliteet ja suhtluskeel on teine, mahtudes kokkuvõttes ometi *alma mater* 'i kultuuripilti, sest kunagi pole unustatud, kus on meie vaimne keskus ja millest kõnelevad sealsed seinad. Meie töö siin on aga abstraktsem, sest peame kõnelema nähtustest ja selgitama väärtusi, mida Narvas sellise enesestmõistetavusega ei aktsepteerita, neil puudub traditsioon. Nii kõnetavad meid siin mitmete linnade hoonete seinad.

Kultuurivälja tunnetamine ja selle väärtuste jagamine on sügavalt individuaalne ning seda ei saa õpetada otseselt üheski loengus. Kümneaastane kolledž seisab siiski veel üsna tee alguses ja jätkuvalt peame juhtima üliõpilaste tähelepanu sellele, et tegelikult seinad kõnelevad. Kõnelevad ka otseselt ladina tähestikus kirjutatud kõikvõimalike teadaannete kaudu, mille lugemisharjumuse edendamine oli ka kolledži ellukutsumise üks peamisi mõtteid. (U)

Нарвский колледж сегодня и завтра

Ольга Бурдакова, PhD

доцент,

заведующая лекторатом русского языка и литературы

Юбилей – хороший повод осмыслить свое прошлое, оценить настоящее и заглянуть в будущее. 10 лет для учебного заведения – возраст юный; однако за этот срок колледжу удалось найти свою нишу и занять прочное положение в образовательном пространстве Эстонии как региональному вузу, ведущему подготовку специалистов гуманитарного профиля, способных работать в двуязычной (эстонско-русской) среде.

Нарвский колледж Тартуского университета сегодня – это семь успешно аккредитованных бакалаврских и магистерских учебных программ и около 20 различных специализаций. Это с успехом функционирующий центр повышения квалификации и переподготовки педагогов детских дошкольных и общеобразовательных учреждений с русским языком обучения. Это научный центр, ведущий исследования в области языков, культуры, истории и мультикультурного образования. Это место, где ежегодно проходит несколько международных и региональных научных и

Foto: Kaarel Vanamõlder

научно-методических конференций, объединяющих молодых и зрелых ученых, педагогов и руководителей образовательных учреждений. Это собственная редакция, выпускающая две серии периодических научных и научно-методических сборников, а также учебные пособия, методические материалы и научно-популярные книги. Это учреждение, ведущее просветительскую деятельность и открывшее в своих стенах «Детский университет», «Проколледж», «Эстонский дом в Нарве» и многое другое. И, конечно, колледж – это, прежде всего, люди; еще молодой, но уже обладающий опытом коллектив специалистов.

Накопленный опыт учебной

и научной работы, зародившиеся традиции колледжа позволяют с оптимизмом смотреть в будущее.

Хотелось бы, чтобы в ближайшие годы колледж сумел сохранить и укрепить позиции в трех основных сферах своей деятельности: в подготовке специалистов-гуманитариев, владеющих минимум тремя языками, в повышении квалификации и в переобучении (что особенно важно в современных условиях необходимости непрерывного профессионального образования). Думаю, что в будущем десятилетии колледж сможет претендовать на роль одного из центров изучения русского языка как иностранного для студентов ЕС. Удобное географическое расположение колледжа, благоприятная для изучения языка среда и квалифицированный преподавательский состав вселяют такую надежду.

Не сомневаюсь, что колледж продолжит свое развитие не только как образовательное, но и научно-исследовательское учреждение. В планах: изучение языка и культуры региона, обследование системы обучения в современной русскоязычной школе Эстонии, разработка системы предметного обучения на иностранном языке и многое другое. ¹

Weimar andis Tartu Ülikoolile andeka keemiku ja noore professori

Foto: 2x Andres Tennus

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

Senini Eesti noorimaid professorid Ivo Leito sündis küll Saksamaal ja on elu jooksul mitmeid kordi välismaal ennast täiendamas käinud, kuid kodumaal hoiavad teda pere ja keemia tulevik.

Kui praegune analüütilise keemia õppetooli juhataja ajakirja toimetusse intervjuud andma jõuab, on tal kaenla all kaasas hall sülearvuti. Ikka selleks, et õppetooli administratiivne töö seisma ei jääks, kui teda parasjagu kohal pole.

Kõik kolm kraadiastet Tartu Ülikoolis lõpetas Leito kiitusega, saades päris lõpuks doktorikraadi taha kirja *summa cum laude*. Magistriastme jõudis ta läbida suisa ühe aastaga, sest bakalaureuseastme lõpuks oli juba osa teadustulemusi, mida teisel astmel ära kasutada, olemas.

Siiski jääb mees oma saavutustest rääkides tagasihoidlikuks ja kinnitab, et kuigi selline käitumine pole ülikoolis just tavaline, ei ole see ka ainulaadne. «Vahel tuleb ikka ette,» rehmab Leito käega ja hakkab keemiast endast rääkima.

Selles, et ta pärast Tallinna 21. Kooli lõpetamist Tartusse just keemiat õppima jõudis, on «süüdi» Leito keemiaõpetaja Odette Lillemägi. Keskkooli lõpuaastatel kõikused noormehe tuleviku-plaanid arvutite ja keemia vahel, olümpiaadidel käimine süstis aga huvi just keemia vastu üha juurde.

«Päris lõplikult kallutas

vaekausi keemia poole just see, kui sain aru, et arvuti on vahend, keemia valdkond aga oleks täiesti omaette dimensioon, mille juures saab arvuteid nagunii kasutada,» räägib Leito.

Kuigi keemiast on nüüdseks saanud tema jaoks igapäevaelu, on see siimaani huvitav, nagu mees ise kinnitab. 2006. aastal ajakirjale Horisont antud intervjuus ütles ta suisa, et kohati lausa tahaks, et elu oleks veidi rutiinsem.

RUTIINI EI KUSKIL

Kolme aasta tagust juttu meenutades hakkab Leito naerma ja ütleb, et sama kehtib ka praeguse kohta. Möll keemiaga olevat ajaga hoopis suuremaks läinud, rutiini ei leia ka tikutulega otsides.

«Kui keegi klassikokkutulekul ohkab, et see, mida ta teeb, on nii rutiinne, siis mina mõtlen selle peale, et minu elus võiks isegi natuke rutiini olla,» muigab mees. Rutiin ei tähendavat ju alati nüristavat tegevust, vaid ka stabiilseid, kindla korra järgi töötavaid süsteeme.

«Muidugi ei taha ma sellega öelda, et pole süsteemi, aga vahel tahaks küll, et ei peaks kogu aeg tuleliinil olema ja saaks rahulikult maad ka künda,» seletab Leito.

Vahel ikka saab ka. Sest aastatega ülikoolis on ta aru saanud, et aega artiklite kirjutamiseks ja kraadiõppurite juhendamiseks on vaja leida. Ja ta on selle ka ära õppinud. Kõiki ülesandeid ja pakkumisi, mis elus ette tulevad, ei saa ega tohigi nagunii kohe kätt kõrva juurde lüües täitma hakata, sest see võtab aja tähtsamatelt

tegemistelt ära ja nii võib ennast sootuks läbi põletada.

Neid tähtsamaid tegemisi ehk uurimisvaldkondi, millega keemias tegeleda, on Leitolt kokku kaks.

NELI KEEMIA TEED

Või siis neli – olenevalt sellest, kuidas lugeda. Parema pildi saamiseks kasutab ta nende üleslugemisel kahe käe sõrmi.

«Üks on füüsikalise-organilise keemia üks haru, hapete ja aluste keemia,» tõstab Leito vasaku käe pöidla. Selles vallas uuritakse nii tavalisi kui ka superhappeid ja superaluseid. Need on tunduvalt happelisemad või aluselisemad kui niinimetatud traditsioonilised, laialt kasutatavad happed või alused.

Tihti pole asi mitte selles, et superhape või superalus oleks liiga agressiivne ümbritseva keskkonna vastu – hoopis ümbrus võib happe või aluse ära rikkuda. Nii näiteks kardavad nii superhapped kui ka -alused vett. Vesi oma kõrge reaktsioonivõimega reageerib väga energiliselt nende mõlemaga. Seetõttu tuleb nii ühe kui teisega tegeleda veevabades keskkondades.

«Superhapped ja -alused ongi võib-olla kõige suurem ja maailmamastaabis ka kõige tsiteeritud uurimisvaldkond, mis meie rühmal on,» räägib Leito, aga lisab, et siiski pakuvad ka tavalised happed ja alused paljudes protsessides huvi. Seda enam, et happelised ja aluselised ei ole sugugi ainsad omadused, mis aineid kirjeldavad.

Parema käega jõuab Leito analüütilise keemiani ehk vald-

konnani, mis tegeleb ainete ja materjalide koostise äraarvamise-ga. «Näiteks kui jogurtitopsi peal on kirjas, mitu protsenti on seal valku, rasva, kaltsiumit ja nii edasi, on tegu analüütilise keemiaga. See on teadusharu, mis tegeleb sellega, et määrab ära, kui palju midagi kuskil sees on,» seletab keemik.

Sama kehtib ka näiteks joogi-vee kohta, mille tootmise tarvis on näiteks vaja analüüsida seda, kui palju on seal raskeid metalle, mis on selle vee karedus ja kui kõrge on pH. Analüütiline keemia aitab teada saada ka toiduainete pestitsiidisisaldust, identifitseerida riidekiude ja palju muud. Tegu on väga laia valdkonnaga.

«Selle sees tegeleme põhiliselt kolme asjaga,» alustab Leito sõrmede lugemist, et kahe käe peale neli näppu kokku saada.

Pöial kuulub vedelikromatograafiamassispektomeetria ja sellega külgnevatele teemadele. Inimkeeli on tegu moodsate

analüüsimeetoditega, mille abil saab määrata väga keerulistes objektides väga keerulisi aineid väga väikeses sisalduses.

Näiteks saab sellega määrata pestitsiidijääkide sisaldust toiduainetes, mürkemikaalide sisaldust mullas, bioloogilistes kudedes, ka vees. «Kuna huvi inimese tervise ja töökeskkonna vastu aina suureneb, läheb sellised analüüse järjest rohkem tarvis,» tähendab Leito.

Nimetissõrme päralt on analüütilise keemia rakendused kultuuriväärtuste analüüsil. Et taieseid korralikult restaureerida või säilitada, on sageli vaja teada täpseid materjali kasutamise aspekte. Näiteks seda, kas konkreetse maali puhul on tegu õli-, tempera- või õlitemperamaaliga või kas antud punane värv on saadud ookri-, pliipunase- või kaadmumpunase pigmendiga.

Kunstiväärtuste puhul ei ole sellised küsimused lihtsalt vastatavad, sest reeglina ei tohi

neist uurimise tarbeks tükke välja lõigata ega suurt kogust ainet maha kraapida. Hea, kui vastuste saamiseks saab kasutada väga väikesi killukesi või veel parem, kui objektile ei sünni üldse mingit kahju.

Kolmanda sõrme saab endale loetus niinimetatud keemiametroloogia, mis tegeleb analüüside mõõtmistulemuste kvaliteedi tagamisega. Mingis mõttes on see analüüsitulemuste kontroll, veel enam aga hoopis ennetav tegevus. Ehk siis töövõtete ja lähenemisiiside väljatöötamine, mida uurijad peaksid rakendama, teatav töökultuuri ja lähenemisiiside väljatöötamise teadus.

PERE HOIAB LÄHEDAL

Kogu selle teadustöö kõrvalt leiab Leito aega olla korralik pereisa. «Töö ei ole kogu elu, sugugi mitte!» raputab mees ägedalt pead ja jääb oma perekonnast rääkides rõõmsalt vaikseks.

Muidugi on päevselge, et pere ja töö vahel aja jagamine on tõsine probleem, aga niipalju, kui Leito vähegi suudab naisele ja nende kolmele lapsele tähelepanu jagada, on see igasuguse hinnalanduseta.

«Lapsed on veel üsna väikesed ja vajavad kõvasti tähelepanu. Kõige noorem on pooleteiseaastane, teine saab augustis neli ja kõige vanem on kaheksa,» võtab võsukestest rääkimine mehe naeratama.

Kaheksaastane tütar käib juba koolis, on isa kinnitusele igati õppimisaldis ja lahtise peaga laps. «Oma lapsepõlvest mäletan, et mina lugesin ka palju, aga teda

Foto: Signe Leito

Ivo Leito poja Villemiga.

vaadates on mul küll tunne, et see tüdruk on juba vist rohkem lugenud kui mina üldse kokku,» räägib uhke lapsevanem.

Mingit suurt ja olulist hobi, mis ta perest eemale viiks, Leitol põhimõtteliselt ei ole. «Muidugi võiks lastel olla eriti uhke tunne, kui isa kõige kõrvalt veel purjetamas käiks või ralliautoga igal nädalavahetusel ringi kihutaks, aga maailm on juba niimoodi tehtud, et ööpäevas on 24 tundi ja millalgi tuleb magada ka,» ütleb mees.

Võimalustmööda ta suusatab, ujub ja söidab jalgrattaga. Neid asju saab aga perega koos teha ja kasvavad lapsed annavad märku, et varsti võivad nad isale nendel aladel tõsiselt konkurentsi pakkuda.

Kui küsida, kellena ta kunagi inimestele meelde tahab jääda, siis muutub Leito üsna mõtlikuks. Lõpuks tähendab, et ta ei oska sellistes kategooriates mõelda. Üritab lihtsalt oma tööd võimalikult hästi teha, lapsi kasvatada ja noori juhendada. Kas või kuidas ta kellelegi meelde jääb, jäägu teiste hooleks.

Plinkiv arvutiekraan annab taas teada, et administratiivsest tööst ei saa päris eemale jääda. Eks see õppetooli juhataja amet olegi üks tüüpiline administreeriv töö. Õppetöö peab ju tehtud saama: loengud, praktikumid ja seminarid peavad toimuma. Nüüd on kõigele lisaks tarvis sisse kolida ka uude keemiahoonesse.

Uuest majast rääkimine võtab mehe üsna tõsiseks. «Kui uus hoone saab tõesti käima nii, nagu see on mõeldud ja kui ruumide rent rahalises mõttes meil kõri

kinni ei poo, on küll väga hea. Mina olen pigem optimistlik, aga samas ei saa eitada, et veidi mures ka, mis saama hakkab,» tunnistab Leito.

KEEMIAL ON TULEVIKKU

Olgu majaga ja majanduskriisiga, kuidas on, Leito kinnitab, et keemial on Tartus tulevikku nii või teisiti. «Nii hull nüüd lugu ka ei ole, et tulevik täitsa ära kaoks. Maja pikali ei kuku ja ka noori teadlasi jagub,» ütleb mees.

Küsimus on lihtsalt selles, kui palju väheneb rahastamine, kui palju kulub ruumirendile, kui palju läheb vaja auru ja vaimujõudu, et võidelda pisikeste bürookraatlike asjadega, mis tööd takistab. Aga selles, et keemial on tulevik ja töö läheb edasi, ta ei kahtle.

«Vahepeal tahtsid kõik õppida psühholoogiat, juurat ja majandust, aga see on juba praegu üle minemas,» arvab Leito. Keemiku elukutse väga hea eelis on juba see, et tegu on sügavalt tehnilise haridusega, mis ei ole väga lihtne.

«Laborisse ei saa tööle võtta inimest tänavalt. Laborid kaovad majandussurutise tõttu kindlasti aeglasemalt, kui näiteks vahendusfirmad. Keemikud võivad olla masu ajal vaata et veel ühed kõige paremini tööd leidvad inimesed. Keemik võib ärijuhiks ka saada, aga ärijuht laborisse tööle ei saa,» seletab Leito.

Enda isiklikku tulevikku suhtub Leito samuti optimistlikult. Jõudu on. Ideid on. Väga hea uurimiserühm on. Loodetavasti uus maja ka. «Kõik peaks ikka väga viltu minema, et tulevik väga must oleks,» muigab ta.

IVO LEITO

- Sündinud 10.06.1972 Weimaris Saksamaal.
- Lõpetanud Tallinna 21. kooli ja Tartu Ülikooli (*summa cum laude*).
- Senine teadustegevus on olnud seotud TÜ keemilise füüsika instituudiga, kus ta alustas juba tudengina tööd tehnikuna, siis lektorina ning 1999–2005 dotsendina, olles samal ajal vastastatutud (2002) TÜ katsekoja ja direktori kt ja direktor.
- 1998 sai akadeemik Ilmar Koppeli juhtimisel töötanud kollektiivi liikmena Eesti Vabariigi teaduspreemia keemias ja molekulaarbioloogias.
- 2003. aastal anti talle Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore teadlase preemia.
- 2005 valiti TÜ analüütilise keemia professoriks.
- Praegu töötab Tartu Ülikoolis analüütilise keemia õppetooli juhataja ning analüütilise keemia professorina.

Matemaatika tuleb lingvistikaülesannete lahendamisel kasuks

TÜ TEADLASTE LINGVISTIKAÜLESANNETE RAAMAT AITAB MÕISTA, ET INIMKEEL, MIDA KEELE-TEADLASED UURIVAD, ON ÜKS MAAILMA PÕNEVAIMAI JA KEERULISIMAI NÄHTUSI.

Aija Sakova

aija.sakova@ut.ee

Lingvistikaolümpiaade on TÜ üldkeeleteaduse osakond koostöös TÜ Teaduskooliga korraldanud juba alates 2003. aastast. Samast aastast osaleb TÜ õppejõududest koosnev töörühm ka rahvusvaheliste olümpiaadide korraldamisel, olles ühtlasi ka rahvusvahelise lingvistikaolümpiaadi üheks asutajaks.

Eesti lingvistikaolümpiaadi eelvoorust võtab igal aastal osa keskmiselt 200 õpilast. Olümpiaadi töörühma juhi, üldkeeleteaduse professori Renate Pajusalu sõnul on see üsna suur arv, seda enam, et koolis ei ole vastavat õppeainet.

Sellest hoolimata tulid 2007. aastal eestlased meeskondlikus arvestuses koguni 5. rahvusvahelise lingvistikaolümpiaadi võitjaks.

Selleks et õpilastel oleks veidi lihtsam ja ka põnevam olümpiaadideks valmistuda, andsid TÜ õppejõud eelmisel aastal välja lingvistikaülesannete raamatu, mis koos kogu muu olümpiaadide korraldamise ümber koonduva tegevusega pälvis ka teaduse popu-

lariseerimise kolmanda auhinna.

Raamatu eesmärk on Pajusalu sõnul tekitada huvi keele kui teadusliku uurimise objekti vastu.

LAHENDAMISEKS ON VAJA LOOGIKAT

«Kui koolis kuluvad emakeele- ja võõrkeeletunnid eelkõige praktiliste oskuste arendamisele, siis tagaplaanile jääb see teadus, mis uurib üht maailma põnevaimat ja keerulisimat nähtust ehk inimkeelt,» selgitas ta.

«Kui gümnaasiumilõpetaja teab midagi sellest, millega tegeleb füüsik, siis tüüpiliselt ei tea ta midagi sellest, millega tegelevad keeleteadlased,» lisas Pajusalu.

Teaduse populariseerimise auhindade üleandmisel Eesti Teaduste Akadeemia majas märkis žürii esimees Georg Liidja, et temal tekkis lingvistikaülesannete raamatut lugedes tunne nagu oskaks ta maailma kõiki keeli. Siiski ei ole sugugi kõik ülesanded sellised, mida esimese hooga lahendada suudaks, sest kogumikus leidub neid väga erineva raskusastmega.

Pajusalu nõustub, et kõik keeled on sarnased selle poolest, et neis

toimivad analoogial põhinevad reeglid. Lingvistikaülesanded põhinevadki tema sõnusti analoogiate leidmisel ja loomulikult on ülesanded tehtud nii, et vähese esitatud materjali põhjal oleks võimalik piiratud aja jooksul teha loogilised ja ühesed järeldused.

Veel märkis ta, et lingvistikaülesannete lahendamise oskus korreleerub tugevalt matemaatiliste võimetega. «Meie olümpiaadi võitjad osalevad enamasti edukalt ka muudel, eriti matemaatikaolümpiaadidel,» lisas ta.

ÜLIÕPILASTE ABI KOOSTAMISEL

Ehkki raamat koosneb eelkõige olümpiaadide ülesannetest, leidub siin ka selliseid ülesandeid, mida olümpiaadil kasutada ei saa, sest lahendajate keelelised taustad on erinevad.

Nii ei saa Pajusalu sõnul kasutada eesti lähedasi sugulaskeeli puudutavaid ülesandeid, kuna eestlaste keeletaju aitaks neid sealjuures liiga palju. «Samuti ei kasuta me olümpiaadil keeli, mida õpitakse koolis võõrkeelena või mille mõistmisel võiks olla abi mõnest õpitud

võorkeelest,» selgitas ta.

Harjutamiseks on sellistel keeltel põhinevad ülesanded aga sobivad ja seetõttu leidub neid ka avaldatud raamatus. Pajusalu toob esile ka selle, et paljud ülesanded on tegelikult valminud üliõpilaste vabaaines «Lingvistikaülesannete seminar».

Lingvistikaolümpiaadi töörühmal Pajusalu sõnusti päris püsivat koosseisu ei ole, vaid on kujunenud eesti- ja üldkeeleteaduse ning germaani, romaani ja slaavi filoloogias instituudi töötajate kooslus.

Kahe olümpiaadivooru korraldamine igal aastal on väga suur

töö, mida juba paar aastat on žürii esimehena juhtinud inglise keele lektor Reeli Torn-Leesik.

Lingvistikaülesannete raamatu koostamisel osalesid peale Pajusalu enda veel Olga Gerassimenko, Liina Lindström, Piia Taremaa ja Pire Teras eesti ja üldkeeleteaduse instituudist, Reeli Torn-Leesik, Axel Jagau ja Anni Silk germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudist.

Samas rõhutab Pajusalu, et nimetatud on vaid üks osa nende töörühma tublidest inimestest. Nii näiteks sõidab sel aastal rahvusvahelisele lingvistikaolümpiaadile

võistkonna juhina hoopis geenitehnoloogiat õppiv Kärt Varendi, kes on ise õpilasena lingvistikaolümpiaadil väga hästi esinenud ja jätkanud nüüd tööd olümpiaadi žüriis.

«Loodame väga, et saame olümpiaadide kaudu tuua keeleteadust õppima teadushuvidega noori. Teisalt on iga ülesanne ka killuke maailma keelte mitmekesisusest, nii et rumalamaks nende ülesannetega tegeldes jääda ei saa,» ütles Pajusalu. Teiste keelte põnevate külgedega tutvumine võiks tema sõnul tekitada õpilastel rohkem huvi ka emakeele vastu. ©

ÜLESANNE PÄRSIA KEELE KOHTA

Koostanud Renate Pajusalu, raskusaste: kerge, valdkond: morfoloogia.

Pärsia (farsi) keel kuulub indoeuroopa keelkonna indoiraani keeleharusse, seda kõneleb üle 25 miljoni inimese, kellest suurem osa elab Iraanis.

Pärsia keele sõnavormid ja nende tõlked eesti keelde:

namixarand – nad ei ole ostmas
 namixari – sa ei ole ostmas
 bexarim – me võime osta
 bexarad – ta võib osta
 mixarid – te olete ostmas

1. Tõlgi eesti keelde

mixaram
 namixarad

2. Tõlgi farsi keelde

ma ei ole ostmas
 te võite osta

(Vt „Lingvistikaülesandeid”, lk 43, ülesanne 37)

ÜLESANNE SEIMATI KEELE KOHTA

Koostanud Külli Prillop, raskusaste: raske, valdkond: arvsõnad, arvusteemid.

Seimati keel kuulub austroneesia keelkonda. Paapua Uus-Guineas kõneleb seda 1000 inimest.

Seimatikeelsed fraasid ja nende tähendused suvalises järjekorras:

tehu ing – kolm koera
 huhua seilon – üks maja
 tel seilon – kaks koera
 toluhu ing – üks koer
 toluok sinen – kaks inimest

tok sinen – üks inimene
 huok sinen – kolm maja

Esimeses tulbas on tehted numbritega, teises samad tehted samas järjekorras sõnadega kirjutatult. Täida lüngad!

___ x 2 = ___ tepanim toluhu x huuhu = _____
 ___ + ___ = 17 huopanim + tepanim huuhu = tolupanim huuhu
 52 + 21 = 73 _____ + _____ = seilon tolu huopanim toluhu
 ___ + ___ = 23 _____ + huopanim huuhu = seilon tel toluhu
 ___ + 60 = ___ seilon huhua + seilon tolu = seilon tepanim

(Vt «Lingvistikaülesandeid», lk 41, ülesanne 35)

RIIGI TUBLIMAD K KAALUVAD TÜ JA EELISEID

KOOLILÕPETAJAD VÄLISMAA

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

Suurem osa parimatest abiturientidest soovivad oma haridusteed jätkata kas Tartu Ülikoolis või minna ennast täiendama hoopis välismaale.

Kuigi enam kui kolmandik vabariigi parimatest õpivad Tartu koolides, on üsna mitmed neist pärit tegelikult mujalt Eestist.

Nii elas näiteks bioloogias esikoha saanud Mark Gimbutas alguses Väandras, samas aines pronksi saanud Linda Rusalepp tuli Tartusse Kadrinast. Filosoofia parim Kai Tiitsaar tuli Treffnerisse õppima aga hoopis Kilingi-Nõmmest.

Nii on ka Tallinna tunnustatud koolide gümnasistidest märkimisväärne osa alustanud hoopis näiteks Sauelt või Võrumaalt. Seega võib väite, nagu sarnaneks aastaid olümpiaadivõitudega hiilgavad gümnaasiumid ülikoolidega, kogudes oma targad õppurid üle riigi kokku, lugeda tõeale vastavaks.

UT kogus kokku üheksateist lõppeva kooliaasta vabariiklike olümpiaadide esimesse otsa jõudnud abiturienti ja uuris, mida nemad oma senisest kooliajast arvavad ning kuidas ja kus oma tulevikku näevad.

Millise mulje on kool teile viimase 12 aasta jooksul jätnud, kas teadmised tulevad üldiselt kergelt või raskelt kätte?

Lauri: Kõik ained, mida saab loogikaga võtta, vastuseid tuletada või emotsionaalselt meelde jätta, on lihtsad. Nende jaoks ei pea

ABITURIENTIDE VESTLUSRINGIST VÕTTIS OSA 19 NOORT KOOLILÕPETAJAT:

Tartust:

Ardi Loot – HTG, informaatika 1. ja füüsika 2. koht

Dage Särg – MHG, eesti keele 3. koht

Heino Soo – HTG, matemaatika 2. koht

Imre Purret – HTG, matemaatika 3. koht (2. järk)

Kai Tiitsaar – HTG, filosoofia 1. koht

Kairi Kangro – HTG, matemaatika 2. koht (1. järk)

Lauri Hämarik – HTG, informaatika 3.-5. koht

Linda Rusalepp – HTG, bioloogia 3. koht

Mark Gimbutas – HTG, bioloogia 1. koht

Tallinnast:

Kaisa Laever – TIK, inglise keele 3. koht

Marek Karm – Reaalkool, geograafia 3. koht

Mirjam Johannes – Lütseum, kirjanduse 2. koht

Rosina Savisaar – VHK, eesti keele 1. koht

Taavi Pungas – Reaalkool, keemia 1. koht ja matemaatika ning füüsika 3. järk

Mujalt:

Eha Mäesalu – Carl Robert Jakobsoni gümnaasium, lingvistika 2. koht

Kristiina Tüür – Saaremaa ühisgümnaasium, bioloogia 2. koht

Maria Alesma – Viljandi maagümnaasium, kirjanduse 3. koht

Stanislav Zavjalov – Narva humanitaargümnaasium, füüsika 1. ja matemaatika 3. koht

Tiina Turban – Nõo gümnaasium, informaatika 2. koht

kodus ega enne tundi õppima, piisab, kui tunnis vahepeal üles ärgata ja kuulata paari mõtetera, mille edasiandmisega õpetaja parajasti tegevuses on. Mõnevõrra raskemad on ained, mis nõuavad faktimälu või tõsisemat õppimist.

Mirjam: Esimesed kaks klassi olin ma täielik loodusõnnetus, kes ei jaganud ei matat, vene keelt ega käsitööd. Kolmandast hakkas paremaks minema ning sealt edasi olid põhikoolis tunnistusel enam-vähem viied ning kui välja arvata väikesed komplikatsioonid loodusainetes, tuli kõik siiski

päris kergelt kätte.

Imre: See kas asjad tulevad raskelt või kergelt, oleneb sellest, kas aine pakub huvi või ei paku. Üldiselt hakkamasaamise üle ei kurda. Enamik aineid tunduvad ikka küllaltki lihtsad.

Maria: Minu jaoks oli huvitav see, et alles 11. klassis hakkasin tegelikult õppimisele uue nurga alt vaatama. Varasemalt tundus mulle see sisutühi, pigem faktide päheõppimine, alles hiljem hakkasin endale rohkem seoseid looma ja baasvundamenti täiustama.

Foto: erakogu

Kristiina Tüür on kooli kõrvalt teinud kaasa ka näiteringis Kreisis.

Heino: Kool on liiga kirju, et sellest minu jaoks mingi ühtne mulje saaks tekkida. Millegi pärast rabelenud ma pole, pigem olen püüdnud võimalikult lihtsalt ja lõbusalt asjadega hakkama saada. Laiskus ei lubaski midagi muud.

Aga kuidas lõpuklassis lood olnud on?

Rosina: No see oli eelnevaga võrreldes tunduvalt rahulikum, sest erialaaineid oli tänavu vähem. Eksamisessioon on samuti tore, sest võimaldab ühildada ohtra õp-

pimise ohtra magamise ning ilusa ilmaga. Tunne on ühesõnaga hea.

Mark: 12. klassi algus oli sarnane ülejäänud gümnaasiumiajaga, aga päris lõpp tundub küll tore. Iga aine justkui hakkaks meeldima, kui seda on järel vaid mõned tunnid.

Linda: Minu arvates on lõpuklass liiga ületähtsustatud. Kui kümnendas uue inglise keele õpetaja sain, siis ma ainult eksamitest iga tund kuulsingi. Nüüd, kui eksamid on tegelikult käes, siis pole neist suurt sooja ega külma, need on nagu mõni suvaline kirjand

õpetajale või tavaline kontrolltöö. Eriti teeb mul kirjand hinge täis. Ütlevad, et kirjutata originaalne kirjand. Kirjutatan siis originaalse kirjandi, mille peale õpetajad kratsivad kukalt ja ütlevad, et ära ikka nii tee, see pole normaalne, vaimselt terve. Kirjutata originaalne, aga ära kirjutata.

Kai: Lõpuklass oli erinev selle poolest, et mõtted liikusid üha sagedamini küsimusele, mis ma edasi teen. Varem ei pööranud ma sellele nii suurt tähelepanu. 12. klassi jooksul aga nägin, kui lõputult palju on tegelikult võimalusi. Lõpetan kooli ootuse ja põnevusega, sest ma ei tea, mis tulevik toob.

Kes teist üldse teab, mis temast edasi saab?

Linda: Aega on selle kiire asjaga. Väga õppida ei viitsi, aga kui aasta vedeleda, äkki pärast viitsin veel vähem. Kui lähen õppima, siis tõenäoliselt TÜ-sse bioloogiat või keemiat või arsti. Maaülikool on ka võimalus. Tegin tabeli, kus olid nelja asja plussid-miinused kirjas. Mõtlesin, et sealt on ilusti näha, mis teised üles kaalub, aga selgus, et neil oli kõigil ühepalju plusse ja miinuseid!

Marek: Mina mõtlesin tegelikult juba 11. klassis, et tahan astuda Tartu Ülikooli geograafiat õppima ning tulevikus leida omale huvitava töökoha selles valdkonnas. Hetkel on see soov juba kindel.

Kairi: Esialgul on plaanis minna Tartu Ülikooli informaatikat õppima, unistuseks on kunagi õppida vähemalt aasta ka Jaapanis.

Mark: Mina välismaale ei

Keeled meelitavad välismaale

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Narvast pärit Stanislav, Saku poiss Taavi ja Tallinnast Viljandisse kolinud Eha plaanivad vähemalt järgmise aasta veeta koolis piiri taga, poisid jäävad sinna kindlasti kauemakski.

Nii Stanislav kui ka Taavi said juba ammu aru, et just reaallained on need, mis neid huvitavad. Taavi läks pärast põhikooli lõpetamist, eesmärk silme ees, Prantsuse lütseumist reaalkooli ja lõpetab nüüd selle kuldmedaliga.

Stanislavgi lõpetab kooli eriliste pingutusteta ainult viitega, kuigi ei saanud bioloogia loogikale tükk aega pihta ja

isegi kahtles selle olemasolus.

Mõlemad noormehed, kes on korduvalt Eestit ka rahvusvahelistel võistlustel esindanud, võtavad sügise vastu tõenäoliselt mainekates Inglismaa kõrgkoolides.

Kui Stanislav saab eksamitel keskmiselt 90 punkti ja leiab vajaliku rahalise toetuse, õpib ta varsti Oxfordi ülikoolis füüsikat. Taavi siirdub aga Cambridge'i, eesmärgiga saada tulevikus tõsiseltvõetavaks keemikuks.

«Välismaal õppimine annab lisaks oma erialale ka keeleoskuse ja teises ühiskonnas elamise kogemuse,» viitab Taavi lisapõhjustele, miks Eesti kõrgkoolid tema valikule alla jäävad. Samuti loodab ta, et Euroopa ühes parimas reaalteaduste ülikoolis on

teised kaastudengid kõrgemalt motiveeritud kui kaasmaalased kohalikes ülikoolides.

Ka Eha läheb Eestist ära ja tahab enne ülikooli astumist veel Mehhiko keskkooliõpilase elu järele proovida. «Läksin teistest aasta varem kooli, nüüd on õige aeg varem laenuks antud aasta tagasi küsida,» muigab neiu sellest rääkides.

Ehk õpetab uudne kogemus Coatzacoalcose sadamalinnas lisatolerantsust ja avardab maailmavaadet veelgi. Kuna Eha eesmärk on minna pärast bakalaureusekraadi omandamist diplomaatide kooli ja saada tulevikus suursaadikuks, ei jookse lisakeel ja võõrapärane kultuurikogemus kuidagi mööda külge maha. ☺

taha, hoopis Tartu Ülikooli edasi õppima. Mulle meeldib minu elu siin Eestis ja Eesti loodus piisavalt palju, arvan, et mul ei ole vaheldust vaja ja ma ei taha siit ka ära minna. Kavatsen õppida bioloogiat või geenitehnoloogiat.

Kristiina: Suvel lähen umbes kuuks Saksamaale Göttingeni ülikooli korraldatud teaduslaagrisse XLAB, aga õpinguid jätkan esialgu Tartus. Seda, kas pühendun rohelisele bioloogiale või geenitehnoloogiale, pole veel lõplikult otsustanud. Ilmselt lähen kunagi ka välismaale õppima, et oleks vaheldust nii metoodikas kui ka seltskonnas.

Ardi: Arvatavasti jätkan siiski õpinguid, sest ülikooliharidust on kindlasti elus vaja ning ma ei näe põhjust, miks ma peaks mõne aasta vahele jätma või tööle minema. Pole veel otsustanud, mis eriala või kuhu õppima minna, aga selle otsustamiseks õnneks veel aega on, vähemalt umbes 1,5 kuud.

Dage: Lähen Tartu Ülikooli, arvatavasti filosoofia- või õigusteaduskonda. Õppima kas õigusteadust või mingit keelt. Miks nii? Sest kuhugi mujale ülikooli minekuks oleks pidanud varem asju ajama hakkama. Olen ka seisukohal, et kuni ma ei tea,

mida ma õppida tahan, seni ei ole vahet, kus ma õpin. Seega võtan kõige mugavama variandi ehk TÜ.

Mirjam: Algselt plaanisin aastaks vabatahtlikuks minna, et asjad oma peas selgemaks mõelda, aga masu mõjutas ka minu projekti rahastamist ning tundub, et sellest ei tule esialgu midagi välja. Ju ma mingit keelt õppima lähen ning nähtavasti sellist, mida ma veel sõnagi ei räägi.

Kellena te ennast tulevikus näete, kuhu tahate jõuda?

Rosina: See on ju väga muutlik asi, aga praegu meeldib mulle

mõelda, et olen näiteks lingvist-siidimaalija.

Mirjam: Ma ootan elult üllatusi. Päril hirmutav, kui tahan praegu kuskil olla, kümne aasta pärast olen ja siis ei meeldi mulle seal üldse. Ma loodan, et ma olen Aafrikas safaril käinud ning vähemalt ühe inimese elu päästnud.

Heino: Kümne aasta pärast on kõik võimalik, ma võin olla allveekeevitaja, kosmonaut, poemüüja või kes iganes. Eks ma loodan teha midagi, mis mulle just tol hetkel meeldib.

Mis on praegu need meeldivad asjad, mida kooli kõrvalt teete?

Kaisa: Mina olen kooli kõrvalt kuus aastat väitlemisega tegeleenud. Selle aastaga saab küll keskkooliväitluses osalemine läbi, aga võib-olla jätkub sügisel sujuvalt kohtunikutööga. Koolis olin aasta kooliajalehe peatoimetaja, viimased kaks lihtsalt reporter.

Maria: Hetkel hõivavad suurema osa mu ajast tantsimine ja noorteühingud. Kunagi mängisin neli aastat Viljandi Tulevikus jalgpalli, kus pidin kahjuks lõpetama, sest tantsimise kõrvalt ei jõudnud enam teises trennis käia.

Kairi: Töötan programmeerijana, vabal ajal üritan õppida jaapani keelt, loen raamatuid või lahendan matemaatika- ja programmeerimisülesandeid.

Linda: Mina olen Mütofesti korraldusmeeskonnas. See on Eesti muinasaega ja muinasjuttu ühendav augustikuine festival Jõgevamaal Kassinurmel. Kui vaba aega saan, põgenen linnast, et põidlaküüdiga mööda maad rännata või avastada enda jaoks mõni uus Eestimaa mets või raba. Olen neid veidi metsapoole. Kindlasti tahan tulevikus looduskaitsega tegeleda. Kohati tundub see nagu tuuleveskitega võitlemine, aga vähemalt teeb karmale head.

Tiina: Kooli kõrvalt tegelen paljude erinevate asjadega: matkamine, kanuusõit, orienteerumine, lumelauasõit, veelaud, veesusatamine, programmeerimine. Eelmistel aastatel tegelesin seinaronimisega, aga nüüd ei ole ma selleks enam aega leidnud.

Lauri: Suviti käin jalgrattaga sõitmas. Praegu tuleb ülepäeviti ligi 50 km, läheks ka Tartu rattarallile, kui mul poleks samal päeval esinemist saksofonikvartetiga. Olen kümne aastat kooris laulnud, on ka folgibänd, praegu saksofonikvartett, jämbbänd (räppar, elektrikitarr, basskitarr, saksofon, trummid) jne. Harva mängin veel bridži.

Kristiina: Mina olen noorgiid, teen soovijatele Muhus ja vajaduse korral Saaremaal ekskursioone. Olen tegeleenud mälumängu, araabia keele, kujutava kunsti eri vormide ja bridžiga ja kuulunud näiteringi Kreis.

TÜ koostöö 18 üldhariduskooliga

Eelmise aasta veebruaris sõlmis Tartu Ülikool esimesed koostöölepped kaheksa üldhariduskooliga, nüüdseks on koole lisandunud veel kümme.

Leppe eesmärk on gümnaasiumihariduse kvaliteedi tõstmine ning akadeemilise hariduse, õpetajakutse ja loodus- ja reaalainete populariseerimine.

Selle aja jooksul on nende eesmärkide nimel toimunud väga erisuguseid tegevusi. Näiteks on usuteaduskonna doktorandid esinenud koolide religiooniõpe-

tuse ja ühiskonnaõpetus tundides, teaduskonnad ja kolledžid on koolides viinud läbi Tartu Ülikooli päevi, teaduspäevi, õpilased on külastanud TÜ teaduskondi ja instituute, koolides on tunde andmas käinud teistegi erialade doktorandid ning õppejõud. Näiteid on veel ja veel.

«Koostöö ülikooliga on väga vajalik, aga arenguruumi veel on,» rääkis Carl Robert Jakobsoni nimelise gümnaasiumi direktor Eero Järvekül. Praegu on majandusraskuste tõttu koolil veidi

keerulisem tegevusi korraldada.

TÜ on lepped sõlminud Carl Robert Jakobsoni nimelise, Gustav Adolphi, Hugo Treffneri, Miina Härma, Narva Kesklinna, Noarootsi, Pähklimäe, Pärnu Koidula, Tartu Mart Reiniku ja Tartu Tamme Gümnaasiumiga ning Narva Humanitaargümnaasiumiga, Nõo Realgümnaasiumiga, Rocca al Mare Kooliga, Saaremaa Ühisgümnaasiumiga, Tallinna Inglise Kolledžiga, Tallinna Realkooliga, Viimsi Keskkooliga ja Tartu Descartes'i Lütseumiga.

Ihaldusväärne mänguasi, mis oskab ka super hästi arvutada

VÕID KIHUTADA NAGU PILOOT VORMEL 1 ROOLIS VÕI UNUSTADA END TUNDIDEKS KOLMEMÕÕTMELISE USSIMÄNGU MAAILMA. PALJUD MOODSA MÄNGUKONSOOLI PLAYSTATION 3 OMANIKUD NII TEEVADKI.

Villu Päärt

www.novaator.ee

Sony, Toshiba ja IBMi koostöös valminud PlayStation 3 peab olema midagi erilist, kui selle müüki saatis nii tohtu huvi, et poodide ees ootusärevalt telkinud mängufännide vahel läks mõnel pool isegi kakkuseks.

Tartu Ülikooli matemaatikateaduskonnas on toatäis neid mängusõprade lemmikmasinaid, kuid miskipärast lülitatakse moodsad mängukonsoolid hoopis ümber Linuxi operatsioonisüsteemile ning mängimise asemel püütakse hakkama saada keerukate matemaatiliste probleemidega.

**PLAYSTATION 3
KONSOOLIDE PARV VÕIB
ARVUTADA NÄITEKS
SILLATALADE TUGEVUST
VÕI SÕELUDA VÄLJA
KÕIGE SOBIVAMAID
RAVIMIKANDIDAATE.**

Idee proovida kolmanda põlvkonna PlayStationite abil teadust teha tõi Saksamaalt Tartusse järel doktorantuuri tulnud Ulrich Norbistrath.

2007. aastal tuli ta Tartusse ning 2008. aasta algul oli 16 PlayStationi 3 konsoolist koosnev parv olemas. Parv, kuigi matemaatikud isekeskis kasutavad ingliskeelset sõna *cluster*. Sõna on igatahes täpne, sest isegi see, kuidas konsolid laua peale ritta on asetatud, meenutab parves lendavaid linde.

«Kui tavaarvutis on üks protsessor ja kaks tuuma, siis PlayStationis on kaheksa tuuma, mis oskavad super hästi arvutada,» ütleb Toomas Laasik, kel käsil magistritöö, kuidas mängumasinate abil lahendada hõredate maatriksitega lineaarvõrrandisüsteeme.

Kisub segaseks? Laasik toob näite, et kui kujutada ette üht ruumi, mille kütmiseks kasutatakse radiaatorit, siis selle arvutamiseks, kuidas soe radiaatorist ruumi liigub, sobib kõige paremini just

selline lineaarvõrrandisüsteem.

Matemaatikateaduskonna hajussüsteemide professor Eero Vainikko lisab veel näiteid ülesannetest, mida mänguaparaate parves arvutama pannes võiks lahendada. Näiteks saaks nii arvutada, kuidas liigub tuumajaama jahutussüsteemis vesi. Selliseid arvutusi võib aga Eestis juba lähikümnendil vaja minna, kui tuumajaama ehitamise kavast reaalsus saab.

Näiteid võib leida veelgi: arvutada näiteks sillatalade tugevust või sõeluda välja kõige sobivamaid ravimikandidaate. Ka kliimamudeleid arvutatakse samal põhimõttel.

Seega suudavad PlayStationid super hästi arvutada, sest nende peaülesanne, pakkuda ülivõimast mängugraafikat, põhineb samuti ülikiiiretel arvutustel. Kuid siiski on siin mõned agad. Mängukonsoolid, mis suudavad simuleerida keerukaid füüsikalisi protsesse, olgu nendeks näiteks kas või mustad augud, langevad ise musta auku, kui nende ette panna mõni

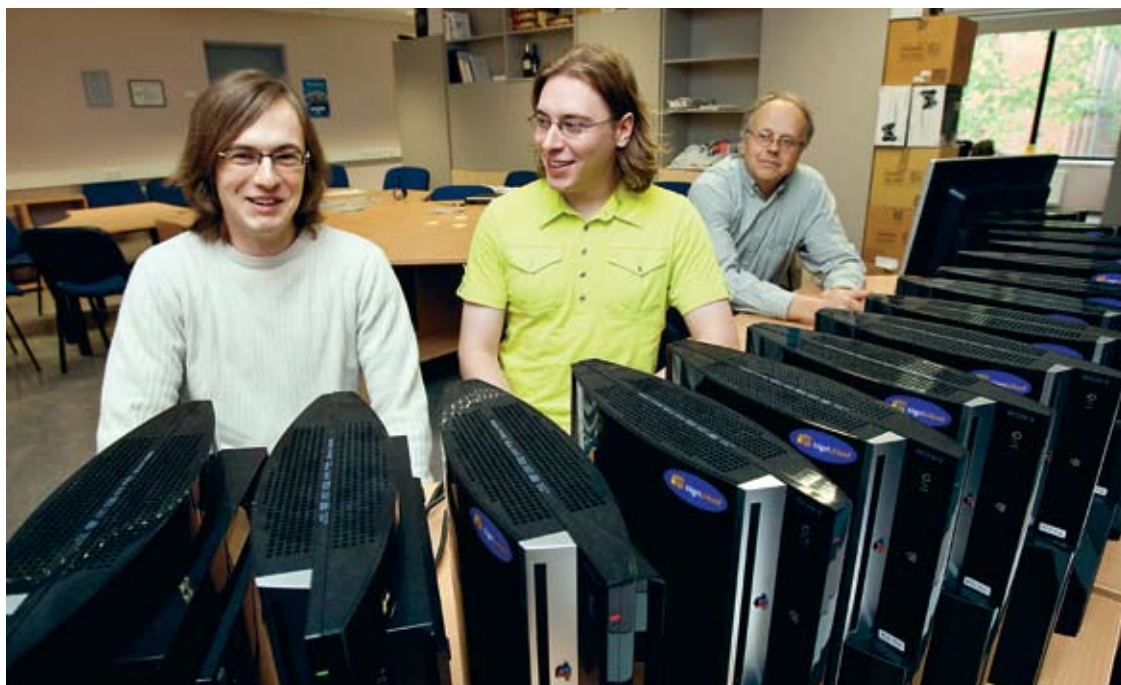

Foto: Andres Tennus

Lauri Tulmin, Toomas Laasik ja professor Eero Vainikko.

selline ülesanne, mida tavaline arvutikasutaja peab elementaarseks. Proovige selle abil lugeda uudisteportaalist värsked uudiseid. «Selleks pole neist mingit kasu,» möönab Laasik.

Kuid see pole ainus probleem, konsoolidest pole eriti abi ka nende ülesannete puhul, kui arvutusi tuleb ka kontrollida, see võtab sama kaua aega kui arvutused ise. Nii aga on konsooli kiiruslik eelis kadunud.

Ideaaliks on ülesanded, kus andmehulga kohta on vaja teha väga palju arvutusi. PlayStationiga saavutatud kiirus on 156–200 gigafloppi (156–200 miljardit ujukomatehet sekundis). Laasik ja Tulmin on sellest kiirusest suutnud kätte saada siiski neljandiku.

Kas praegu magistr töö jaoks igapäevaselt mängukonsoolidega

toimetajad on kunagi ka mängimise lugu pidanud?

Laasikul piirdus mängimine lapsepõlves telekamängudega ning seejärel esimese põlvkonna PlayStationiga. Tulmin pole mängimise vastu kunagi suuremat huvi tundnud.

Mõlemad möönavad, et praegu magistr töö jaoks ettevõetud ülesanne on siiski päris keeruline ning tööd alustades oli neil lihtsalt eesmärk kirjutada kood, silme ees polnud eesmärki, milleks seda tööd tehakse.

«Tulevikus tahaksin tegeleda rohkem reaalelust pärit ülesannetega, mida PlayStationite abil lahendada,» ütles Laasik.

Kuid juba praegu jätab ta magistr töö jaoks kojulaenatud mängumasina sel ajal, kui ta ise enam tööd teha ei jaksa, ikkagi

töösse, et masina arvutusvõimsust saaks kasutada inimkonna hüvanguks.

Nimelt laienes 2007. aastal Stanfordi ülikooli projekt `fold@home` ka PlayStation 3-le. Nii on igal mängumasina omanikul võimalik oma seade sel ajal, mil ta parajasti mängimisega ei tegele, anda see internetis ühiskasutusse. Maailma eri paigus asuvate konsoolide abil arvutatakse näiteks, kuidas valke kokku pakitakse, püüdes leida paljude haiguste tekkepõhjusi alates Alzheimeri tõvest ja lõpetades vähiga. Selline üleilmne mängumasinate parv moodustab rekorditaraamatu vääriliseks tunnustatud superarvuti, mis võimaldab lahendada nii keerukaid ülesandeid, mille lahendamine alles üsna hiljuti näis ilmvõimatuks. (U)

Semiootika on inimliku mõtlemise alus ja tulevikuteadus

PROFESSOR JOHN DEELY RÄÄGIB SELLEST, MIKS TARTU ON ÜHELE SEMIOOTIKULE VÄGA ERILINE PAIK, NING SELGITAB, MILLINE ROLL VÕIKS SEMIOOTIKAL OLLA TULEVIKU ÜLIKOOLIS.

Aija Sakova

aija.sakova@ut.ee

Lõppeva kevadsemestri jooksul oli huvilistel võimalus osa saada ameerikalase John Deely loengukursusest teemal inimene kui semiootiline loom.

Koduülikoolis Houstonis filosoofiaprofessorina töötav Deely (sündinud 1942) on üks tänapäeva juhtivaid semiootikuid. Ta on olnud pikka aega üks Ameerika Semiootika Seltsi ning ka Rahvusvahelise Semiootika Assotsiatsiooni liidreid.

Deely eripäraks on suurepärase ladina keele ning skolastilise filosoofia tundmine, mida ta on osavalt rakendanud semiootika ajaloo kirjutamisel. Tegemist

on viljaka autoriga, kellelt on ka viimastel aastatel ilmunud rohkelt käsitlusi. Suurteosteks on kahtlemata Johannes Poinsoot' ladina-keelse «Traktaadi märkidest» (1632) tõlkimine ja avaldamine inglise ja ladina keeles 1984. aastal ning 2001. aastal ilmunud mahukas «Arusaamise neli ajastut», mis esitab semiootilise lähenemise filosoofia ajaloole.

Olete varem Tartus käinud 2000. ja 2005. aastal ja nüüd olete siin terve semestri.

2000. aastal õpetasin ma Helsingis ja Kalevi Kull kutsus mind ühtlasi Tartusse esinema. 2005. aastal, kui ilmus minu kakskeelne «Semiootika alused» («Basics of Semiotics»), õpetasin Bulgarias ja tulin siia raamatu esitlusele.

Foto: Andres Tennus

SEBEOK TAHTIS OMAL AJAL VÄGA LOTMANIGA KOHTUDA. ESIALGU EI SAANUD TA LUBA, HILJEM SEE ÕNNESTUS NING TA SAADETI VIST MINGI KÜMNE KGB AGENDIGA SIIA, KUID TAL EI OLNUD ISEGI VÕIMALUST ÖÖBIMA JÄÄDA.

**Te olete üks maailma tuntu-
maid semiootikuid. Kas Tartus
töötamine ja õpetamine on
osaliselt seotud ka sellega, et
olete propageerinud ideed
Tartust kui 21. sajandi juhtivast
semiootikakeskusest, nagu
kirjutavad Eesti uurijad juba
nimetatud raamatu eessõnas?**

Tartuga on seotud kaks olulist nime – Juri Lotman ja Jakob von Uexküll. Ehkki Uexküll sündis ja kasvas siin, ei pruukinud tolelaegsed baltisakslased väga eestlastega lävida ja tegelikult ma ei tea, kelleks eestlased teda peavad, eestlaseks või sakslaseks.

Sama lugu on muidugi Juri Lotmaniga. Mulle on jäänud mulje, et mitmed on tema vastu tõrksad seetõttu, et ta ei õppinud kunagi eesti keelt rääkima.

Mõlemad on seotud Tartu Ülikooliga ja Uexkülli maailmateooria on sündinud just Eestis.

Kuidas Teie omal ajal Uexkülli ja Lotmani ideedega esmakordselt kokku puutusite?

Oluline ühenduslüli on muidugi ameeriklane Thomas Sebeok, kes sündis ja kasvas Ungaris. Tema lõi teatud sünteesi Uexkülli

omailma-teooriatest ja Lotmani modelleerivatest süsteemidest.

Sebeok tahtis omal ajal väga Lotmaniga kohtuda, ju ta oli tema töö kohta väga heal arvamusel. Esialgu ei saanud ta luba, hiljem see õnnestus ning ta saadeti vist mingi kümne KGB agendiga siia, kuid tal ei olnud isegi võimalust ööbima jääda.

Kui ta USAsse tagasi tuli, siis see oligi esimene kord, kui mina esmakordselt Lotmanist kuulsin. Sebeok pidas semiootika seltsis loengu primaarsete modelleerivate süsteemide kohta, selle kohta, kuivõrd esmane modelleeriv süsteem keel ikkagi on. Lotmani meelest on ju keel esimene ja kultuur teine modelleeriv süsteem.

Sebeoki huvitas alati laiem vaade ja ta väitis, et igal pool, kus on loomad, toimub semioos. Hiljem laiendas ta seda veel taimedele ja kogu elusloodusele.

Veegi suurem küsimus on selles, kuidas on tekkinud elu ja inimelu. Me teame, et universum alustas 14,5 miljardit aastat tagasi ilma igasuguse eluta, koguni ilma elu võimalikkuseta. Kuidas aga universum jõudis sealt, kus elu polnud isegi mitte võimalik, sinna, kus elu muutus võimalikuks ja sealt edasi elus organismi-

VEELGI SUUREM KÜSIMUS ON SELLES, KUIDAS ON TEKINUD ELU JA INIMELU. ME TEAME, ET UNIVERSUM ALUSTAS 14,5 MILJARDIT AASTAT TAGASI ILMA IGASUGUSE ELUTA, KOGUNI ILMA ELU VÕIMALIKKUSETA.

deni, kust on omakorda pikk tee inimelu võimalikkuseni, ei ole täpselt teada.

Minu arvates on nende füüsiliste interaktsioonidega alati seotud ka semioos. Teisisõnu võiks püstitada küsimuse, kas ka anorgaanilistes suhetes toimivad märgid.

Nii et Sebeok kritiseeris omal moel Lotmanit?

Jah, võib nii öelda küll. Ta väitis, et Uexkülli *Umwelt*'i ehk oma-ilm kontseptsioonile, sellele, kuidas loom tajub teda ümbritsevat maailma, peab vastama ka sisemine maailm ehk *Innenwelt*, mis on omakorda *Umwelt*'i alus. Sebeoki seisukoht oli, et siseilmas endas asub primaarne modelleeriv süsteem, mitte keeles.

Sebeok ütles, et paljud inimesed ajavad lingvistilise suhtluse keele kui sellisega segi. Keel kuulub inimese siseilma ehk teisisõnu on inimese sisemaailma bioloogiliselt määratud aspekt, ja see ise on primaarne modelleeriv süsteem. Kui seda siseilma aspekti kasutatakse aga lingvistilise kommunikatsiooni eesmärgil, on tegemist eksaptatsiooni ehk kohastumuse (adaptatsiooni) kasutusega uues funktsioonis.

Eksaptatsioon on näiteks see, kui mõni kasutaks kõrge kontsaga kingi kellegi mõrvamiseks, mille tavapärane kasutus ja mõte on hoopis midagi muud.

Sebeoki järgi on seega primaarne modelleeriv süsteem inimese siseilm. Nii inimeste kui ka loomade teadmine saab alguse meeltest, aga inimeste puhul ei piirdu teadmine vaid meelte

poolt tajutavaga.

Kui võtta näiteks Mannerheimi hiiglaslik kuju Helsingi raudteejaama kõrval, siis on selge, et selle tähenduse mõistmiseks on vaja inimlikku arusaamist. Iga lind ja loom näeb kuju ning koer võib sellele pissida ja lind oma häda teha, kuid nende jaoks pole oluline, kes oli Mannerheim. Selle mõistmiseks on vaja keelt.

Kui primaarne modelleeriv süsteem on siseilm ehk *Innenwelt* ja sekundaarne on lingvistiline kommunikatsioon, mida suurem osa nimetab ka lihtsalt keeleks, siis kultuur, mis Lotmanil on teine, muutub nüüd kolmandaks modelleerivaks süsteemiks.

Nii et Sebeok lõi teatud sünteesi Uexkülli ja Lotmani vaadetest ja sellest sai semiootika arengu peamine alus. Seega on Tartu mänginud vägagi kesksel rollil semiootika arengus.

Sellepärast ma olen ka siin. Ma usun, et Tartu peaks olema semiootikas maailmakaardil, nagu ta seda ka ajalooliselt väärrib. Sügisel alustav semiootika rahvusvaheline magistriõppekava on ju esimene omaladaad maailmas.

Kuidas on Eesti kaasaegsete semiootikutega? Kas ka nemad on maailma kaardil näha?

Jah, näiteks Kalevi Kull, Peeter Torop, Anti Randviir, Kati Lindström ja Kaie Kotov kindlasti.

Kas Tartu-aeg on olnud Teile viljakas?

Mul on olnud rohkem aega, kui tavaliselt, sest ma ei pea nii palju õpetama. Sel kevadel on ilmunud

kaks raamatut triloogiast sellise filosoofi ja mõtleja nagu Johannes Poinsoot' kohta. Esimesena ilmus teine raamat, «Descartes & Poinsoot», kuid nüüd on väljas ka esimene «Augustinus & Poinsoot». Käsikirjana on mul osaliselt valmis ka «Peirce & Poinsoot», kuid see jääb USA lõpetamiseks.

Augustinus näiteks oli see, kes Kreeka filosoofias mõtles esimesena sellele, et märgid ei ole mitte ainult kultuuris, vaid ka looduses. See on omamoodi semiootika algus.

Praegu töötame koos kolleegidega Sebeokile pühendatud *Festschrift*'i kallal, mille pealkiri on «Semiotics continues to astonish» ja mis peaks ilmuma sel aastal Eestis.

Olete üht oma suurteost «Arusaamise neli ajastut» («Four Ages of Understanding») nimetanud filosoofia ajalooks semiootika vaatepunktist. Mida tuleks selle semiootilise vaatepunkti all mõista?

See on märkide rolli mõistmise vaatepunkt ja nende olulisuse nägemine filosoofia ajaloos.

Raamat katab filosoofia ajaloo alates 7. sajandist enne Kristust kuni käesoleva sajandi alguseni.

Raamat teeb seda tavapärasest veidi teistsugusest vaatepunktist ning ilma lünkadeta. Tavaliselt on enne Descartes'i filosoofia ajaloos must auk, samuti ei osata sageli praeguse olukorraga filosoofias midagi ette võtta.

See must auk aga on just nimelt see aeg, kui esmakordselt arenes ja tekkis semiootika ladi-

nakeelses maailmas. Ma arvan, et see aeg muutub hiljem tagasi vaadates sama revolutsiooniliseks kui 17. sajand Descartes'i ja Galileoga.

Kas ei ole mitte nii, et kuna Te olete ladina keelest tõlkinud Johannes Poinsoot' raamatu «Traktaat märkidest» («Tractatus de Signis») ja selle kohta mitmeid käsitlusi kirjutanud, olete Te ise Poinsoot' n-ö ajalukku kirjutanud, sest ilma Teieta teda ju praktiliselt ei eksisteeriks.

Ühel poolt küll. Teisalt aga ei saaks ma ju kirjutada millestki, mida juba enne ei eksisteeriks. Kui näiteks Albert Suur, Aquino Thomase õpetaja, oleks leidnud dinosauruste fossiilid, teadmata mis need on, siis olid need ju sellest hoolimata olemas, et puudus teadmine, mis need on. Nii et see, kes hiljem avastas, et fossiilid on dinosauruste jäänused, ei avastanud mitte dinosauruseid, vaid jõudis selle teadmiseni, et nad olid olemas.

Nii ei ole ka Poinsoot' tõlkimine ja avastamine romaani kirjutanud või millegi täiesti uue loomine, vaid selle leidmine, mis on juba kogu aeg olemas olnud.

Kas semiootika on omamoodi teaduste teadus?

Üks mu üliõpilane ütles sel semestril väga tabavalt, et semiootika on midagi, mida kõik teised distsipliinid peavad iseenesest-mõistetavaks.

Selleks, et eri distsipliinid saaksid areneda, hakkas ühel hetkel toimuma teadmiste

MULLE TUNDUB, ET SEMIOOTIKA ON OMAMOODI ANTIPOOD TÄNAPÄEVASELE SPETSIALISEERUMISELE, OLGUGI ET SEL EI OLE PRAEGU OMA KOHTA ÜLDISES ÜLIKOO LISÜSTEEMIS.

fragmenteerumine vastavalt eri teadusharudele, kuid semiootika on oma loomu poolest interdistsiplinaarne.

Mulle tundub, et semiootika on omamoodi antipood tänapäevasele spetsialiseerumisele, olgugi et sel ei ole praegu oma kohta üldises ülikoolisüsteemis.

Praegustes ülikoolides domineerivad loodus- ja täppisteadused. Kui aga mõelda, kui vanad on ülikoolid ja kui suure osa sellest ajast on ülikoolides domineerinud humanitaaralad, siis on näha, et loodus- ja täppisteadused on ülikooli valitsenud vaid mõnisada aastat.

Nii et semiootikat peaks õpetama igas ülikoolis?

Jah, sest see on kogu mõtlemise alus. Arusaamine selle kohta, kuidas märgid toimivad, aitab mõista ka seda, kuidas inimlik teadmine üldiselt on konstrueeritud.

See, et Tartus õpetatakse semiootikat juba bakalaureuseõppes alates, on võimalik vaid seetõttu, et siin tehakse seda juba eksisteeriva süsteemi raames.

Ma arvan, et semiootika hakkab tulevikus ülikoolides mängima sellist rolli, nagu see oli filosoofial enne 17. sajandit. (T)

TARK ON OLLA TARK

ÜHEL HOMMIKUL 1980. AASTATE ALGUSES LÜKKASID JUURATUDENGID AARE TARK JA TEMA TOAKAASLANE VALLO PAAL TIIGI TÄNAVA ÜHISELAMUS AKNA EEST KARDINAD, KUID PÄIKESEVALGUST SEALT SISSE EI PAISTNUD. AKNAD OLID VÄLJASTPOOLT AJALEHTEDEGA TIHEDALT KINNI KLEEBITUD.

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Eelmisel õhtul oli Tark koos sõbraga oma kursusekaaslaste, praeguse vandeadvokaadi Jaan Lindmäe külma veega üle valanud. «Jäime nädalavahetusel ühiselamusse, ei läinud koju ja igasugu mõtted tekivad noorte inimeste peas, kui hakkab igav,» jutustab Tark muiates. Nii tekkis mõte minna ühiselamu teise tiiba Lindmäe ukse taha ning ukse avanedes ta lihtsalt külma veega üle kallata. «Sellele järgnes muidugi totaalne veesõda läbi kahe korruse. Me olime sunnitud Valloga end toas varjama, sest kättemaksusoo oli suur.»

Et aga ülekastetu oma kättemaksusoovi täienisti täita ei saanud, kattiski ta vastutasuks Targa ja Paali esimesel korrusel asuva ühiselamutoa akna väljastpoolt ajalehtedega kinni. «Päris tükk tegemist oli, enne kui akna puhtaks saime,» meenutab Tark.

Tiigi 14, tuba 130 – sellega seostub praegusele Eesti ühele tippadvokaadile Aare Targale terve rida põnevaid lugusid. Üks taarakottide lugu oli ka õpetlik, aga sellest hiljem.

Tartu Ülikooli õigusteaduskond ei olnud tegelikult Aare Targa esimene valik, seda oli hoopis ajalugu. «Õigus tuli nagu hetkeemotsiooniga.» Tagantjärele ta muidugi ühtegi toonast otsust ei kahetse.

SUUR SPORDIHARRASTAJA

Esimesest kursusest peale oli Targa lemmikaine Rooma õiguse ajalugu. Vana-Rooma ühiskonnakorralduses on midagi nii ligitõmbavat, et advokaat ostab tänini praktiliselt kõik eestikeelsed raamatud, mis on seotud Rooma õiguse või Rooma ajalooaga.

Tark oli väga edasipüüdlik ja eeskujulik üliõpilane. Suvel pärast teist kursust, kui kursusekaaslasted läksid malevasse, töötas Tark uurimustöö kallal, mille esitas

Aare Tark ühes oma büroo viiest koosolekuruumist.

tollase advokaatide presiidiumi väljakuulutatud võistlusele. Töö rääkis Eesti NSV advokatuuri ajaloo aastatel 1952–1957 ning võitis teise koha.

Nimelt jõudis Tark teiseks kursuseks kindlale veendumisele, et miilitsasse või prokuratuuri ta ei sobi, vaid ainult advokaadiks. Tark mõonab, et kuna ta oli pärit tavalisest perekonnast, tuli tal advokatuuri juhatuse tähelepanu teisel moel äratada. Oma uurimustööga see tal ka õnnestus ning ta oli üks neist vähestest, kes kooli lõpetades suunati tööle advokatuuri.

Foto: Mihkel Merivee

ruumist - Londoninimelises, mis on ka britipäraselt sisustatud. Miks «London»? Sest see on Euroopas advokaatide Meka.

Kooli kõrvalt organiseeris Tark kolm aastat tervele teaduskonnale talviseid suusavõistlusi, orienteerumisi ja teisi spordiüritusi. Ehk võib spordiharrastuse arvele panna ka asjaolu, et ta on siiani väga harva haige olnud.

Tänavu saab Aare Targal täis 25 aastat advokatuuri liikmeks olemisest. Ja aprillis sai täis 50. eluaasta. Tema vanem poeg Tanel saab tänavu 25-aastaseks, lõpetab ülikooli ja töötab muide, isa firmas. «Kuidagi huvitav ring on saanud täis. Need 25 aastat on möödunud nii kiiresti, et kuidas see võimalik on,» imestab ta.

Selle ajaga on Tark nullist üles ehitanud omanimelise, nüüdseks Eesti ühe edukaima advokaadibüroo. 1991. aastal asutatud Tark & Co oli üks esimesi eraomandil põhinevaid advokaadibüroosid Eestis. «1990. aastad olid ikkagi väga pingeline aeg. Mitte niivõrd raske, kui võrd tööd oli palju ja praktiliselt kõik tuli ise teha, sest ei olnud inimesi.»

Praegu on advokaadibüroos Tark & Co tööel 38 advokaati, neile lisaks 10 tehnilist töötajat. Büroo asub südalinnas, kohe Tallinna linnavalitsuse kõrval uhkes büroohoones ning ühest

koosolekuruumist, Londoninimelisest, avaneb hea vaade Vabaduse väljakule. Teisedki neli koosolekute ruumi kannavad strateegilistes piirkondade linnade nimesid – New York, Tokyo, Stockholm ja Riia – ning on ka vastavalt sisustatud.

**SAIME DEKAANI
KÄSKKIRJA JA PAHANDUST
OLI TAEVANI. KÄSIME
DEKAANI JUTUL JA
MUIDUGI MITTE KEEGI EI
USKUNUD NII LAPSIKUT
JUTTU.**

Targa büroo on tuntud selle poolest, et võtab tööle pigem nooremaid advokaate. «Mul on algusest peale olnud see põhimõte, et pigem me võtame ülikoolist noori, keda me algusest peale kasvatame nende väärtuste järgi, mis on advokaadi töös olulised. Mina olen siin pretsedenditult kõige vanem,» muigab ta.

Kuna advokaaditöö on oma loomult pingeline, jälgib Tark, et tema alluvad regulaarselt puhkaksid. «Sellepärast on meil pigem norm, et nädalavahetusel puhkaksid inimesed end välja, et siis esmaspäevast reedeni pingelist tööd teha. Muidu võid 3–4 aastaga läbi põleda,» hoiatab ta.

Enamik Targa alluvatest on lõpetanud Tartu Ülikooli ja osadel on veel praegugi doktorantuuri pooleli. Igasuvistele praktikakohetadele käib kõva konkurss.

Samuti on konkurss tihe Eesti õigusturul. Advokatuuri liikmete arv on kasvanud üle 650. «Arvestades Eesti väiksust, on see kindlasti märkimisväärne arv.»

Kui mõnedel teistel erialadel võivad noored Eestist välismaale lahkuda ja sinna jääda, siis TÜ õigusteaduskond koolitab juriste suuresti Eesti jaoks, on Tark kindel.

ÜLIKOOLOGIGA SEOTUD

«Kõik juristid, kes lõpetavad ülikooli ja soovivad praktiseerida juristi või advokaadina, peavad tundma konkreetse riigi seadust. Seetõttu ei saa öelda, et Eesti ülikooli lõpetanu saaks niisama lihtsalt minna tööle näiteks Londonisse või Frankfurti. Aga see annab hea aluse õppida kusa-

gil mujal veel 2–3 aastat ja sealt pinnalt edasi minna.»

Tartu Ülikooli missiooni näeb Tark teistelgi erialadel oma ala tippude koolitamises, ka väljapoole Eestit, kui eriala seda võimaldab. «Rahvusvahelises ülikooli töös on kindlasti see, mis on teinud Tartu Ülikooli täiesti võrreldavaks teiste Euroopa ülikoolidega,» on Tark kindel.

Tartu Ülikooliga on Tark otsapidi veel seotud, olles valitud alates 2004. aastast TÜ sihtasutuse usalduskogu esimeheks. Majanduskasvu ajal sai sihtasutus tudengitele jagada stipendiume kahe miljoni krooni eest. Praegu on olukord kitsam, ent sihtasutuse omakapital on veel piisavalt kopsakas – üle 30 miljoni krooni.

Peale eelmainitu seob Tark Tartu Ülikooliga veel tema teinegi poeg, kes õpib samuti juurat.

Oma ülikooliajast on Targal kõige eredama mälestusena meeles veel üks lugu, mille meenutamine tuleb tema sõnul praeguseski töös kasuks – siis, kui tundub, et õigustus mingile teole tundub niivõrd lapsik ja naiivne ning puuduvad tõendid selle väite kaitsmiseks.

See juhtus kolmanda kursuse lõpus. Vanema kursuse tudengid tuli kõrvalühikast kursuse peolt ning olid kaks suurt kotti tühjade õlle- ja veinipudelitega kaasa võtnud, et need järgmisel päeval taarapunkti viia.

Millegipärast ei viitsinud nad kotte ülemisele korrusele endatuppa viia, vaid, teades, et Tark ja Paal oma tuba ööseks ei lukusta, tõstsid tühja taara kotid üle ukse nende tuppa.

Järgmisel päeval, kui Tark ja Paal loengutes olid, kontrolliti ühiselamus tubade korrashoidu ja ühes toas olnud kahest taarakotist tehti omad järeldused.

«Saime dekaani käskkirja ja pahandust oli taevani. Käisime dekaani jutul ja muidugi mitte keegi ei uskunud nii lapsikut juttu, et öösel toodi pudelid meie tuppa ja need ei ole meie omad. Aga ma võin täna, 28 aastat hiljem kinnitada, et need õlle- ja veinipudelid ei olnud meie omad,» naerab Tark. ☺

AARE TARK

- Lõpetas TÜ õigusteaduskonna 1983. aastal
- Abiellus oma kursuseõega 1981. aastal, peres praegu kaks täisealist poega.
- Tema kursusel abiellusid omavahel veel 14 kursusekaaslast, kokku seega 8 paari.
- Targa kursusel õppisid mitmed praegu tuntud inimesed, nagu näiteks Amservi üks omanikke Raivo Aavisto, Keskerakonna poliitik Elmar Sepp, lihatööstur Vallo Paal ja vandeadvokaat Jaan Lindmäe.
- Asutas 1991. aastal omanimelise advokaadibüroo Tark & Co.
- 1994–2001 advokatuuri esimees, aitas tollal alustada TÜ õigusteaduskonna ajakirja *Juridica* väljaandmist.

Gnoosis ei olnud üks ristiusu vorm, vaid omaette religioon

Foto: 2x Andres Tennus

VIKAARÕPETAJA NING USUNDILOO LEKTORINA TÖÖTAV JAAN LAHE UURIS OMA DOKTORI-TÖÖS GNOOSISE EHK ÜHE HILISANTIKAJAL TEKKINUD JA LEVINUD RELIGIOOSSE LIIKUMISE PÄRITOLU JA SEOSEID JUUTLUSEGA.

Aija Sakova

aija.sakova@ut.ee

Poolteist kuud tagasi kaitsitud doktoritöö «Gnosis und Judentum. Alttestamentliche und jüdische Motive in der gnostischen Literatur und das Ursprungsproblem der Gnosis» on mahukas uurimus vana testamendi ja juudi motiivide kohta gnostilises kirjanduses.

Samuti püstitab töö küsimuse gnostitsismi päritolu kohta. Siiski ei ole tegemist uue teooria loomisega, vaid kriitilise, juba varem püstitatud hüpoteeside analüüsiga.

«Gnosis on religioosne liikumine, mis levis Rooma keisririigi esimestel sajanditel Vahemere maades, kuid tema religioonilooline päritolu ei ole kuni tänaseni selge,» selgitas Jaan Lahe. Gnoosise juuri on tema sõnul otsitud nii kristlusest, kreeka filosoofiast kui ka erinevatest Lähis- ja Kesk-Ida religioonidest, nagu Muinas-Egiptuse, Babüloonia ja Pärsia usundist.

«Kuigi tänapäeval on ülekaalus teooriad, mille järgi gnostitsismi tekkimist on mõjutanud eri religioonid, ei peeta gnoosist lihtsalt üheks antiikaegse sünkretismi vormiks, vaid religioosseks

**GNOOSIS ON
TEKKINUD RISTIUSUST
SÕLTUMATULT, ERINEVATE
MITTEKRISTLIKE
USUNDITE MÕJU ALL
NING SATTUNUD SIIS
RISTIUSUGA KONTAKTI.**

liikumiseks või koguni omaette religiooniks, millel on oma vaimne struktuur,» lisas ta.

LIIKUMIST ISELOOMUSTAVAD IDEED

Gnoosist ja gnostitsismi võivad eri uurijad mõista veidi erinevalt. Lahe piiritleb gnoosist kui ühte konkreetset hilisantiikajal tekkinud ja levinud religioosset liikumist. Sellele võib küll leida paralleele ka teistest ajastutest ja kultuuridest, kuid sellisel kujul, nagu see liikumine kajastub temast säilinud antiiksetes tekstides, mida Lahe ka oma töös uurib, on tema sõnul tegemist konkreetse liikumisega, mis on ajas ja ruumis hästi lokaliseeritav ning millel on oma spetsiifilised karakteristikud.

Viimaste all mõistab Lahe teatud ideid, mille koos esinemise puhul saabki väita, et tegemist on just gnoosise ja mitte millegi muuga. «Sellisteks ideedeks on näiteks terav vahetegemine kõrgema sealpoolse jumaluse ja olendite vahel, kellele omistatak-

se maailma loomine ja valitsemine. Viimaste kohta kasutatakse kreekakeelset sõna *archontes*, mis tähendab valitsejad või võimurid.» Samuti kuulub gnoosist iseloomustavate ideede hulka ka kujutus jumalikust elementist inimeses, mis ei ole teadlik oma taevasesst päritolust ja vajab «äratamist».

GNOOSISE PÄRITOLU KÜSIMUS

Veel toob Lahe välja idee lunastuse kohta, mis väljendub valitutele ilmutatud teadmise (kreeka keeles *gnosis*) kaudu, ning spetsiifilised müüdid, mis selgitavad, kuidas jumalik osa sattus materiale ja saatuse valitsuse alla ning kuidas see viimaste türannia käest pääseb.

Lahe uuris oma töös, millised religioonid ja filosoofiasüsteemid on mõjutanud gnoosise kui liikumise kujunemist. Ta tõdes, et teaduse ajalugu tunneb mitmeid konkureerivaid gnoosise päritolu seletamise teooriaid.

Laias laastus võib tema sõnutsi tänapäeva uurijad jagada kahte rühma. Esimesed peavad gnoosist ristiususiseseks liikumiseks ehk üheks varase kristluse paljudest vooludest, teised aga on seisukohal, et gnoosis on tekkinud ristiusust sõltumatult, erinevate mittekristlike usundite mõjul ning sattunud siis ristiusuga kontakti, mille tulemusena tekkis kristlik gnoosis.

«Viimasel juhul oleks gnoosis vaadeldav interreligioosse liikumisenähtus, mis tungis juba varakult antiikaegsetesse usunditesse (sh ristiusku) ja lõi nendega

sümbioosi,» selgitas Lahe. Ent samas on gnoosisel tema sõnul oma eripära ehk jooned, mis teda teistest hilisantiiksetest usunditest eristavad. Lahe ise kuulub kindlalt teise uurijate rühma, sest ta ei pea gnoosise pärinemist ristiusust võimalikuks.

Ta jõuab oma uurimuses järeldusele, et kuigi gnoosise tekkimise juures peab arvestama paljude usundite mõjuga, on antiikaegse juutluse mõju olnud gnoosisele suurem kui enamiku teiste usundite ja vaimsete liikumiste mõju. Ja ehkki ka see väide on vaid hüpoteetiline, on gnoosise tekkimise teooriatel ometi erinev tõenäosuse aste ning Lahe on veendunud, et hüpotees, mille kohaselt juutluse mõju gnoosise tekkimisele oli kõige tugevam, on olemasolevatest teooriatest kõige tõenäolisem.

JUUDI MOTIIVID GNOSTILISES KIRJANDUSES

Oma teooria kinnitamiseks on Lahe doktoritöös läbi töötanud aukartust äratava hulga gnostilist kirjandust, et uurida selles esinevaid juudi motiive.

Ta nendib, et nende motiivide hulk on tohutu ja ehkki ta esialgu plaanis need kõik kaardistada, tuli siiski mõned allikad kõrvale jätta.

«Sellisteks motiivideks on näiteks vana testamendi jutustused, mida gnostikud on töödeldud, või pärimused, mis on pärit piiblivälisest juudi kirjandusest näiteks pseudoepigraafid,» rääkis Lahe.

Samuti nimetab ta konkreetseid mütologeeme ehk mütoloogilisi ideedekomplekse, millel

on tuntav juudiusu taust, nagu näiteks müüt jumalikust tarkusest või kujutus sealpoolsest ehk taevasest inimesest. «Ka mitmed rituaalid, nagu näiteks ristimine, mida veel tänasenigi praktiseerivad mandalased, on kindlasti juudi päritoluga,» lisas ta.

Mandalased on tema sõnul ainus tänaseni säilinud antiikaegne gnostiline rühmitus Iraagis ja Iraanis, keda Lahe üks juhendajatest, professor Kurt Rudolph on põhjalikult uurinud ja kelle juures ise aastaid elanud.

Kokkuvõttes ütles Lahe, et kuigi võiks arvata, et juudi päritoluga aines on jõudnud gnostilisse kirjandusse ristiusu vahendusel, leidub seda ka tekstides, milles puuduvad igasugused kristlikud mõjud. Viimane fakt kõneleb tema sõnutsi selgelt vastu ka seisukohale, et gnoosis oli vaid ristiususisene liikumine.

Samuti näitab Lahe uurimus, kui mitmekesised olid tegelikult gnostikute kirjaseletamisviisid ning et allegooriline kirjaseletamisviis ei olnud sugugi peamine gnostilistele tekstide iseloomulik joon, nagu paljud uurijad on seni väitnud.

Tähelepanuväärne on sealjuures veel, et enamik neist kirjaseletamisviisidest oli tuntud ja kasutusel ka hellenistlikus juutluses ja varases kristluses. «On vaid üks kirjaseletamisviis, mis on gnoosisele eriomane – nn protestieksegees, st vana testamendi pärimuste ja isikute radikaalne ümberhindamine. Vähemalt sellises radikaalsuses, nagu me kohtame seda gnoosis, ei kohta seda antiikajal mitte kusagil,» väitis Lahe.

JAAN LAHE

- Töötab Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku usuteaduse instituudi ja Tallinna Ülikooli usundiloo lektorina.
- On Tallinna praostkonna vikaarõpetaja ehk kogudusest õpetaja.
- On korduvalt viibinud õppe- ja teadusreisidel Saksamaal.
- Põimib oma igapäevaelus vaimuliku tööd ja teaduslikku mõtteviisi.
- On tunnustatud ka klassikaliste teoloogiliste tekstide tõlkijana.
- Edaspidi plaanib uurida uue testamendi ja kristluse probleeme.
- On üks vähestest teoloogidest, kes regulaarselt võtab sõna ilmalikus meedias.
- Kirjutab kommentaare eestikeelsele koraanitõlkele.

Jüri Allik uurib geenivaramu abil eestlaste geenide ja isiksuse seoseid

KUIGI VAAT ET ÜLEPÄEVITI TULEB MAAILMA ERI PAIGUST TEATEID KAS RELIGIOONI, HOMOSEKSUAALSUSE, MAITSMISE, SUITSETAMISE VÕI MUU TAOLISE GEENI AVASTAMISE KOHTA, EI OLE TÜ EKSPERIMENTAALPSÜHHOLOOGI JÜRI ALLIKU SÕNUL ÜKSIKGEENIDE OTSIMINE OLNUD VÄGA EDUKAS.

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Allik ei pea üksikgeenide jahtimist ka väga perspektiivikas. Kui üks teadlane leiab mingi seose, võib tema kolleegi uurimus selle järgmisel hetkel ümber lükata.

Alliku sõnul on põhjus ilmselt selles, et isiksuseomadused on keerulised ega ole kindlasti ühe geeni põhjustatud. «Ühe geeni mõju võib olla parimal juhul 1–2 protsenti kogu mingi tunnuse hajuvusest.»

Kuigi praeguseks on teada vähemalt paarkümmend geeni, mis mingil määral mängivad isiksuseomaduste määramisel rolli, on Alliku kinnitusel palju olulisemad interaktsioonid.

«Üks geen võib avaldada ainult talle n-ö sobivas keskkonnas. Mis veel olulisem – see

geen sõltub ka interaktsioonist väliskeskkonnaga.»

Näiteks muude asjade kõrval ka alkoholismi või uimastite tarbimist soodustava serotoniini transportergeeni toime võib avalduda inimesel ainult sellisel tingimusel, et on olemas veel teine geen, mis toimib esimesele geenile lukuna või filtrina. Niisamuti on ammu teada, et seesama serotoniini transportergeen mõjutab depressiooni ja suitsidaalsust, aga ta avaldub vaid siis, kui väliskeskkonnas on selleks sobiv tegur (stressi põhjustavad sündmused). Kui seda tegurit ei ole, siis geen ei avaldu.

Teine huvitav seos geenide ja isiksuse vahel peitub asjaolus, et sama geen võib eri vanustes käituda erinevalt. Jaanus Harro uurimiserühm näitas hiljuti longevityuuringu käigus, et näiteks noorukite puhul on serotoniini

transportergeen väga indikatiivne, määrab mingi portsendi osas ära antisotsiaalsuse või mõne muu käitumise, aga kui inimene saab vanemaks, siis selle geeni toime jääb varju.

Niisamuti võib sama geen meestel üht asja soodustada, naistel pidurdada või vastupidi.

Kuigi on teada, et 40–60 protsenti inimese isiksuseomaduste varieeruvusest on geenide poolt määratud ning neid muuta on raske, ei saa sellega inimese elulugu üheselt ette ennustada. «Sest vabadus on endiselt väga suur,» selgitab Allik. Ja vabadus kasvab sedavõrd, kuivõrd kasvab teadmine iseendast. See on nagu haigusega – seda saab vältida, kui on teada, millist rohtu võtta.

Kuna geenide määramine muutub üha odavamaks ning analüüsimiseks kuluv aeg lüheneb, on nüüd võimalik määrata ühel

GEENIFOORUM 2009

12. ja 13. juunil toimub Tartus Baltimaade suurim geneetikale ja genoomikale pühendatud teaduslik geenifoorum «Uued horisondid genoomikas». Konverents annab ülevaate olulisematest arengutest genoomikas ja biomeditsiinis, tutvustab uuemaid teadussaavutusi ja kirjeldab nende praktikasse rakendamise võimalusi.

Rahvusvaheliselt tunnustatud spetsialiste on USAst, Hollandist, Hiinast, Kanadast, Rootsist, Saksamaalt, Mehhikost, Iirimaaalt, Suurbritanniast ja Eestist.

Konverentsi peaesineja on Pekingi genoomika instituudi teadusdirektor ja bioinformaatika osakonna looja prof Wang Jun, kelle teaduslikeks huvideks on populatsiooni- ja meditsiinigenoomika.

Eestist esinevad prof Jüri Allik ja prof Andres Metspalu. Lisainfo: www.geneforum.ee

inimesel 300 000 või rohkemgi geeni. Miks määrata 300 000 geeni, kui inimesel on üldse veidi üle 20 000 geeni, mis mõjutavad ja määravad proteiinide sünteesi? Nimelt need ülejäänud geenid, mis ise otseselt midagi ei tooda, ongi järelevaatajad, kes kontrollivad «pärisgeenide» tegevust.

Aasta tagasi hakkas Jüri Allik tegema koostööd TÜ Eesti Geenivaramuga, et uurida eestlaste geenide ja isiksuse vahelist seost. Valitud uurimismeetod on gee-

Sille Annuk / Postimees / Scanpix

Genivaramus on juba üle 35 000 geenidoonori.

nidoonorile tülikam, sest tal on palutud täita mahukas isiksuseküsimustik ning peale selle leida üks inimene enda lähikonnast, kes täidaks tema kohta sama küsimustiku. See on vajalik, kuna iseenda kohta küsimustele vastates võivad sassi minna tege-likkus ja kujutluspilt iseendast. Psühholoogid saavad nii uurida kokkulangevust, mis ei garanteeri alati küll töde, aga on eeltingimus.

Niisiis on meetod tülikam, aga sel viisil saadud andmed kvaliteetsed. «Need esimesed andmed umbes 500 inimeselt on väga-väga julgustavad.» Niisamuti kiidab Allik geenivaramu andmeid, need olevat parimad, mida ta seni on kasutanud.

Reeglina tehakse isiksusepsühholoogia teste suure osas üliõpilaste peal, kellest enamik on ka naissoost, mistõttu on valim väga ühekülgne. Geenivaramu doonorid on seevastu eri vanuses ning naiste ja meeste osakaal on enam tasakaalus.

Projekt on osa suuremast rahvusvahelisest projektist, kuhu on sama meetodiga hõlmatud andmeid ka Austraaliast, Hollandist ja Itaaliast.

Kuna uuritavaid mõjusid on palju ja nad on väga väikesed, siis on hea, kui valim on lai (tuhanded) ja sinna kuulub inimesi mitmetest riikidest. Alliku sõnul on kavas geenivaramu abil projektiga kindlasti jätkata. (T)

Hispaania prügised tänavad ja sõbralikud inimesed

Liis Nigul

Õppis 2008/2009. õa sügissemestri Hispaanias Salamanca Ülikoolis psühholoogiat ning on praegu TÜ psühholoogia eriala kolmandal kursusel.

Eelmise aasta sügisel otsustasin ilma tõsiste erialaste eesmärkideta Erasmuse kaudu Hispaaniasse õppima minna.

Septembri lõpupoole asusingi üksinda reisile. Sõitsin Madridi metroodega kordagi eksimata ning märkamatu jõudsingi rongijaama, et suunduda edasi Salamancasse.

Salamancas tuli mulle vastu koduülikooli psühholoogiamaistrant Maarja Voitka, kes otsustas samuti Erasmuse kaudu Salamancasse minna. Tema kui ainsa eestlasega ma kõiki Salamanca seiklusi nautisingi. Esimesed ööbimiskohad leidsin veebilehe couchsurfing.com kaudu, sest igaks juhuks ei julgenud me enne korterit nägemata midagi üürima hakata. Niiviisi elasime ligi paar nädalat. Esimesena saime tuttavaks noormehega, kes pakkus meile oma kesklinna korteris peavarju.

Paari päeva pärast kolisime juba järgmiste uute tuttavate juurde. Salamancast seitsme kilomeetri kaugusel Pelabarvos pakkus meile öömaja üks armas Hispaania perekond. Alumisel korrusel peeti baari, ülemisel hostelit ning tagahoovis oli ka pagariäri. Kuna turismihooaeg oli läbi, pakuti meile lahkelt tasuta ööbimist. Elamine viielapselise perekonna juures oli kogu reisi üks meeldejäävamaid kogemusi.

ILUS VANALINN

Couchsurfing.com oli meile suureks abiks ka alalise kodu leidmisel. Meie korterikaaslasteks oli lühemat kasvu krussis juustega Lara, valjuhäälna itaallasest Anna, 56-aastane Chuchi, kes pidas vanalinnas tillukest baari ning must kass Bebe. Kõik ostud tegime Carrefouris, kohalikus poeketis, mis on sarnane Eesti Selveriga. Ostsime Maarjaga kõik koduseks olemiseks vajaliku, õmblesime padjad ning küürisime kahepeale üüritud toa puhtaks. Muide, meil lubati kahekesi ühes toas elada vaid seetõttu, et Lara tutvustas meid omanikule ödedena – need heledapäised on kõik ühte nägu. Tänu sellele oli üürihind madal,

vaid 135 eurot kahe peale.

Salamanca vanalinn on tõeliselt ilus, kuid see, mis vanalinnast eemal, ei jätnud head muljet. Ei mingeid ilusaid valgeid maju, nagu olin ette kujutanud – paljud meenutasid Tartu Annelinna. Minu jaoks olid kõige häirivamad prügised tänavad, kuigi kohalikud kinnitasid, et Salamanca on puhtaim linn kogu Hispaanias.

Väga meeldisid mulle igal nurgal asuvad väikesed baarid. Baarmen ehk *camarero* oli tavaliselt vanem meesterahvas, kes ei pidanud paljude klientidega nalja visata.

Eestiga võrreldes oli baarides suur erinevus suitsetamise keelust üleastumine – kõik suitsetasid! Ja suitsukonid heideti põrandale, nagu ka toidujäätid ja salvrätid. Muidugi, mida rohkem on prügi maas, seda külastatavam baar on, seega ei kiirustanud ükski *camarero* põrandat pühkima.

Baarid ja klubid tehti võrdlemisi hilja lahti – alles kell kaks öösel. Kuigi pidutsema mindi ka alles kell neli või viis varahommikul. Kuidas nad jaksavad? Või pigem, millal nad magavad, sest hommikul on kõik krapsti üleväl ja asutavad endid tööle minema.

Esimene kord kui Maarjaga kooli läksime, ehmusime mõlemad. Keelest ei saanud üldse aru, üksikud sõnad oli tuttavad, kuid jutt oli meie jaoks liiga kiire.

Mina olin õppinud Eestis hispaania keelt ühe semestri ja Maarja kahe jagu. Seda oli ilmselgelt liiga vähe. Käisin küll eri loengutes ja hakkasin tõepoolest aina rohkem aru saama, kuid eksamite edukaks sooritamiseks peaks rohkem keelt oskama. Õp-pekorralduses erinevusi ei olnud, loengud kestsid sama kaua kui Eestis, oli nii individuaalset kui ka rühmatööd.

Üks pühapäevahommik on mulle erilisel meelde jäänud. Hommikusöögiks olid pannkookid maasikamoosiga eesti moodi ja lõunasöögiks Chuchi tehtud *paella* hispaania moodi. *Paella* on suur riisivoki roog mereandidega. Meie omas olid krevetid, karbid

ja kalmaarid ning lisaks ka kana. Jõime head poeveini, kodust siidrit ja Anna Itaaliast kaasa toodud veini. Väga hea oli. Eriti tore, et esimest korda oli terve pere koos.

KEELEKURSUSED LÄBITUD

Õhtuse võileivaampsi sai teha Pan&Company's. Tegemist on Hispaania n-õ tervisliku toidu äri-ga. Tartlased saavad seda võrrelda Metroga. Hinnad olid suhteliselt sarnased Eesti omadega, vaid värsked viljad olid tunduvalt odavamad, näiteks pastaröög – pruunid spagetid maksid ligi 20 krooni ja liha parimal juhul 60 krooni – sellest piisas neljale inimesele. Sõbranna õpetatud roog (muna, riis, tomatikaste) läks ühele inimesele arvutuste kohaselt maksma 30 eurosent. See oli ka kõige odavam toit, mida sai välja mõelda.

Pakivein maksis 75 eurosen-

dist 90 sendini. Pudeliveinid olid natuke kallimad.

Muide, esmaspäeviti on linn tühi ja vaikne, inimesed ei liigu ja poed on kinni.

Ühel päeval oli vaja Eestist külla tulnud sõber rongile saata. Ei õnnestunud, sest rong oli täis – sellist asja polnud me varem näinud, sest rong oli tõeliselt mahukas. Võtsime takso, kuid varsti jäi takso seisma ning juhi kõrvalistujaks sisenes autosse geelitatud kollaste juukseotstega noormees – taksojuhi poeg. Taksojuht viis oma poja soovitud kohta ning alles siis meid bussijaama. Ja meie mõtlesime, et puupüsti täis rong oli kummaline!

Minu viimased kolm nädalat Salamancas olid imelised. Sain juurde sõpru ning külastasin kohti, kus ei olnud enne käinud. Kahju oli lahkuda, ent samas igatsesin Eestisse perega jõule pidama.

Keelekursused said samuti läbi ning mulle anti sertifikaat eeskujuliku tulemusega – olin väga rahul. Keelekursuste võimalus ja maksumus on igas riigis erinev, Hispaanias on võimalik kursusi saada, kuid linnati on erinev, kui palju selle eest küsitakse. Salamancas oli see 60 eurot. Kursus kestis oli kolm nädalat ja kogu kollektiiv oli suurepärase. Minu õpetaja oli umbes 30-aastane endine modell ning kui tema juba rääkis, siis kõik kuulasid.

Muide, lumi tuli Hispaanias maha varem kui Eestis, viimasel hommikul oli maas kiilasjää ning bussijaama ruttamine seetõttu raskendatud. Seega – ei mingit soojal maal loodetud elamist. ☺

Foto: Liis Nigul

TÜ raamatupood soovitab:

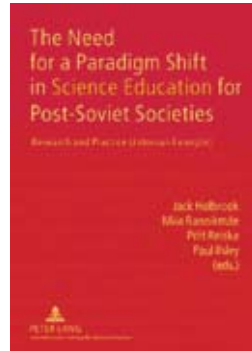

75 aastat Eesti tantsupidusid. Ülevaade tantsupidude arengust alates I Eesti mängudest 1934. aastal kuni XVII üldtantsupeoni aastal 2004

Ilma Adamson, Anneli Ammas, Lille-Astra Arraste, Kristin Kuutma, Juris Žigurs ja Kadri Valner
Varrak, 2009

Kõva köide, 348 lk,
ISBN: 9789985316870

HIND: 395.00

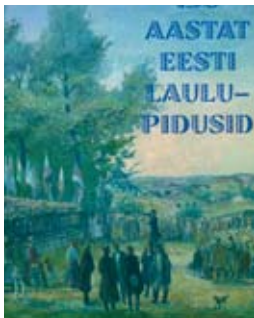

The Need for a Paradigm Shift in Science Education for Post-Soviet Societies
Research and Practice (Estonian Example)

Toim. Holbrook, Jack, Rannikmäe, Miia, Reiska, Priit, Ilsley, Paul Peter Lang, 2008

Kõva köide, 284 lk,
ISBN: 9783631582879

HIND: 896.00

130 aastat Eesti laulupidusid

Koostanud Toivo Ojaveski, Mart Puust ja Alo Põldmäe
Kirjastus Talmar ja Põhi, 2002

Kõva köide, 348 lk,
ISBN: 9789985813249

HIND: 350.00

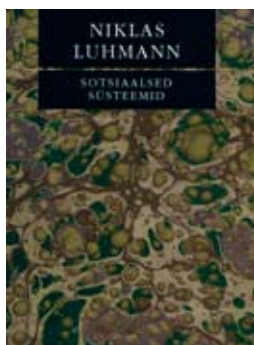

The Handbook of Mass Media Ethics

Toim. Lee Wilkins, Clifford G Christians
Kirjastus Routledge, 21.07.2008

Pehme köide, 416 lk,
ISBN: 9780805861921

HIND: 706.00

Sotsiaalsed süsteemid (Avatud Eesti Raamat)

Niklas Luhmann, tõlk. Piret Metspalu
Ilmamaa, 2009

Pehme köide, 896 lk, ISBN: 9789985771877

Saksa süsteemiteoreetiku Niklas Luhmanni (1927–1998) teooriat ei leia me inimest, subjekt kui sotsioloogiline kategooria puudub siit täielikult. Luhmann võtab inimese koost lahti ja jaotab kolmeks erinevaks süsteemiks: inimese organism kuulub bioloogiliste süsteemide hulka, teadvuses toimuvad protsessid moodustavad psüühilise süsteemi ja suhtlus teiste inimestega paneb aluse sotsiaalse süsteemi tekkele. Luhmanni võib kahtlusteta pidada üheks kõige terviklikuma ühiskonnakäsitluse loojaks 20. sajandi teise poole sotsiaalteadustes. Luhmanni teoste suurimaid plusse on see, et nad ärgitavad ebakonventsionaalseid teoreetilisi mõtisklusi. Luhmanni süsteemiteoreetilised arutlused on uudsed, vaatlevad ühiskonda harjumatu nurga alt ja sellega seoses ärgitavad lugejat mitmeid enesestmõistetavusi kahtluse alla seadma.

Võõrkeelse kirjanduse tellimine
TÜ liikmeskonnale kehtib soodustus 10%
veebipood – www.ut.ee/raamatupood

Ülikooli 11
E-R 10–18
L 10–16

T A R T U
ÜLIKOOLI

RAAMATUPOOD

Õnnitleme

LEMBITU REIO – 85

Foto: Ago Rincken

4. juunil tähistab Tartus sündinud ja Rootsis tegutsenud tuntud biokeemik Lembitu Reio oma 85. sünnipäeva.

Reio lahkus koos 70 põgenikuga 1944. aasta augustikuus Kihnust kalapaadiga nõukogude võimu eest Rootsi. Veel koolipoisina, sõja algpäevil, õnnestus tal 28. juunil 1941 NKVD poolt vahistatuna liikuvast sõjaväerongist ööpimeduses välja hüpata ja redusse minna. J. Westholmi güm-

naasiumi lõpetas ta 1943. aastal.

1945–1972 õppis ja töötas Reio Stockholmi Ülikoolis Wenner-Greni eksperimentaalse bioloogia instituudis. 1956. omistas Stockholmi Ülikool talle filosoofiakandidaadi kraadi keemias ja bioloogias. 1960–1963 töötas Reio Tulane'i Ülikoolis New Orleansis USA-s. Doktori kraadi kaitsmise järele 1964 oli ta biokeemia instituudi dotsendi kohal ning õpetas 1964–1972 Stockholmi ülikoolis biokeemiat.

1974–1991 luges ta Karolinska Instituudis vitamiinide toime ja analüüsi loenguid. 1973–1990 töötas ta Uppsalas Rootsi Toiduainete Kontrolli Instituudi professori ja keemialaboratooriumi juhataja ametikohal, 1975 ja 1982–1990 oli Rootsi Toiduainelüüsi Komitee esimees.

Tema teadusliku tegevuse haare on nii biokeemia kui ka toiduainelüüsi valdkonnas lai.

Eestit külastas Reio esmakordselt 1989. aasta sügisel. Sellest ajast peale on tal olnud tihedad sidemed paljude Tartu ja Tartu Ülikooli, samuti Tallinna keemikutega ning mitmete keemiaasutustega üle kogu Eesti. Ta võttis oma südameasjaks aidata Eestit, eriti just toiduainete kontrolliks vajalike keemialaboratooriumide sisseadete, aparaatide ja kemikaalidega. Ta on pidanud arvukalt loenguid, seminare ning korraldanud sanitaarkeemia täiendusõpet.

Ka TÜ keemiaosakonna laboratooriumid on tänu temale saanud tõhusat abi oma sisustuse ja varustuse uuendamiseks ja ajakohastamiseks. 2004. aastal tunnustas Tartu Ülikooli rektor juubilari teeneid oma tänukirjaga.

Tartu Ülikooli keemikud õnnitlevad Lembitu Reiot 85. sünnipäeva puhul ja soovivad talle tervist ja jõudu edasiseks.

ÜLO LUMISTE – 80

Foto: erakogu

30. juunil tähistab oma 80. sünnipäeva Eesti TA akadeemik ja TÜ

emeritprofessor Ülo Lumiste, kes on rahvusvaheliselt tunnustatud teadlane diferentsiaalgeomeetria ja matemaatika ajaloo vallas ning Eesti geomeetriakoolkonna rajaja.

Oma akadeemiliseks isaks peavad teda 15 Eesti matemaikut ja mitmed teadlased välismaal. Tema juhendamisel on valminud 13 kandidaadiväitekirja, üks doktoriväitekirja ja kolm magistritööd. Ta on avaldanud üle 260 publikatsioonini, neist sadakond geomeetria eri valdkondadest, hulgaliselt ülevaateid Eesti matemaatika aja-

loost, kümnekond monograafiat ja mitmeid muid kirjutsi.

Eriti viljakas on olnud juubilari aga käesoleval aastal – peale artiklite, ilmus tal trükist kaks monograafiat, üks kirjastuse Springer, teine Eesti Matemaatika Seltsi väljaandes.

Ülo Lumiste on sündinud Väandras. Oma kooliteed alustas ta 1936. aastal Tamsalus, keskkooli lõpetas 1947 aga sünnikohas. Järgnesid õpingud Tartu Riikliku Ülikooli matemaatika osakonnas, kus ta huvitus juba varakult

geomeetriast. Ülikooliajal tegeles ta ka aktiivselt spordiga ning laulis Tartu Akadeemilises Meeskooris.

Pärast 1952. aastal ülikooli kiitusega lõpetamist asus ta tööle õppejõuna geomeetria kateedris. 1968 kaitses teaduste doktori väitekirja Kaasani Riiklikus Ülikoolis. Peagi sai Lumistest professor (1970), seejärel akadeemik (1993) ning Tallinna Pedagoogikaülikooli audoktor (1996).

1995. aastast on ta jätkanud tööd TÜ emeriitprofessorina. 1999. aastal pälvis ta Eesti Vabariigi teaduspreemia ja Eesti Vabariigi Valgetähe III klassi teenetemärgi.

Ülo Lumiste on olnud algebra ja geomeetria kateedri juhataja (1962–1989) ja matemaatikateaduskonna dekaan (1974–1980). Tema eestvedamisel taastati Eestis 1987. aastal matemaatikaselts, mille esimene esimees ta oli kuni

1994. aastani. Alates 2003. aastast on ta seltsi auliige.

Ülo Lumiste on olnud hinnatud õppejõud, pälvides nii üliõpilaste kui ka kolleegide austuse. Önnitleme juubilari, soovime jätkuvat edu teadustöös, kõige enam aga tugevat tervist.

Kolleegid TÜ matemaatika instituudist

JAAN ELKEN – 55

Foto: erakogu

Jaan Elken oskab, teeb, õpetab ja lisaks ka administreerib. Ja väljapaistvalt. Ega muidu oleks tema eluloos sadu näitusi, maalikunsti eriala õppekavade juhtimist üle kümne aasta ning Eesti Kunstnike Liidu (EKL) presideerimist. Enamik autasusid, mida kunstiloomingu eest siin saada on, on tal olemas.

Mitmes komisjonis ja nõukogus Jaan kokku tegev on olnud ja on, ei tea ta ise ka vist mitte. Või kui palju on ta eriala propageerimiseks sõna võtnud ja kirjutanud.

Jaani puhul hämmastab tema töövõime, lõputu huvi toimuva vastu, tema mänglevalt intrigeer-

riv-irriteeriv-manipuleeriv-kirglik asjade käimalükkamine.

Olles maksimaalselt nõudlik kõigi ja kõige suhtes, ei saa Jaani väga mugavaks õpetajaks ja kolleegiks pidada. Karismaatiliste isiksustega nii aga ongi.

Kunagi aastaid tagasi, esimesel pedagoogiaaastal sai tudengitel tema nõudliku juhendamise peale ükskord hing täis ning nad keerasid lihtsalt ateljee ukse lukku.

Mitmeid kordi on tudengid käinud minult emalikku lohutust küsimas ja saamas, kui Jaan on nende loometöö põrmustanud. No mida selle peale kosta – kui õppejõud nii palju tudengist hoolib, ju siis on tudeng seda väärt. Just selline ongi õppejõud, kellest veel aastakümneid hiljem oma lastelastele või õpilastele räägitakse.

Kui Jaan juhtub aga kiitma või su saavutusi ära märkima, on see soe ja tõsiselt võetav ning iga tudeng või kolleeg tunneb ennast kõrvust tõstetuna.

Esimesel kooskäidud konverentsil kogesin Jaani tohutut töövõimet ja energiat, millega saab hädavaevu sammu pidada:

hommikul kiirkõnnis konverentsile, lõunavaheajal kiirkõnnis galeriidesse, pärast lõunat kiirkõnnis konverentsile, õhtul mõnuga kolleegidega kunstiasju arutama, siis kiirkõnnis linna peale kultuuriobjekte vaatama, pärast seda kiirkõnnis põnevasse ööklubisse kohalikku olustikku kogema.

Siis paar tundi magamist, et hommikul kiirkõnnis sama ringi jätkata. Kõige selle vahele jäävad intervjuud telefonitsi või EKL-i juhtimine või õppetooli probleemide lahendamine. Ja seda kõike veidi sarkastilisel moel.

Jaan on kolleeg, keda armastatakse. Ta ei jäta kedagi ükskõikseks. Nii mõnigi on tema kõrval ja eeskujul kasvanud.

Head kunstnikku saab võrrelda hea aastakäigu kvaliteetveiniga – iga aastaga küpseb ta aina paremaks, omandades uusi, sügavaid ja põnevad nüansse.

Palju õnne ja edasiküpsemist!

Kolleegide nimel
Anne Parmasto

Õnnitleme

ANNE KULL – 50

Foto: erakogu

30. juunil tähistab oma esimest suurt juubelit TÜ usuteaduskonna süstemaatilise teoloogia professor dr Anne Kull. Tartu Ülikooli juures asus Anne Kull tööle 2000. aastal, pärast doktorikraadi kaitsmist Chicago Luterliku Teoloogiakooli juures, kus teda juhendas maailmas teaduse ja religiooni dialoogi valdkonna üks maailma juhtfigure Philip Hefner. Tema doktoriväitekirja teema oli «A Theology of Technonature Based on Donna Haraway and Paul

Tillich». Paljuski just tänu Anne Kulli pingutustele on hakatud ka meie ülikoolis laiemalt teadvustama vajadust tuua teaduslik ja religioosne maailmavaade n-ö ühise laua taha.

Tartus alustas Anne Kull uue testamendi ja kreeka keele õppetooli juures lektorina, liikudes seejärel edasi süstemaatilise teoloogia õppetooli juurde, kus ta on aastast 2005 ametis korralise professorina. Varasemal eluperioodidel on ta töötanud ka EELK Usuteaduse Instituudis, olnud muusikalise haridusega inimesena organistiks mitmetes Eesti kirikutes ja teinud tõlketöid – eelkõige EELK Usuteaduse Instituudi tarbeks.

Anne Kull on Põhjamaade religioonifilosoofia võrgustiku juhatuse liige, ühenduse The European Society for the Study of Science And Theology (ESSSAT) nõukogu liige, ühenduse The International Society of Religion and Science, TAI Meditsiiniuurin-

gute Eetikakomitee, Akadeemilise Teoloogia Seltsi ja ühenduse Naised Teoloogias liige. Samuti on ta TÜ juures tegutseva teaduse ja religiooni kolleegiumi asutajaid ning kolleegiumi korraldatavate kevadkoolide eestvedaja. Samuti on ta korraldanud koos Hugo Treffneri Gümnaasiumi õpetaja Toomas Jürgensteiniga igal aastal gümnasistidele teaduse ja religiooni teemalise esseevõistluse.

Anne Kulli eestvedamisel on meie ülikoolis toimunud üleülikooliliselt populaarsed ainekursused «Teadus ja religioon: algused ja lõpud», «Meditatsioon ja religioon» jpt. Tema ümber on koondunud religiooni ja teaduse debatist huvitatud üliõpilaste ring, keda tema laialdased teadmised on sügavalt inspireerinud. Kõigi nende nimel – PALJU ÕNNE, ANNE!

Roland Karo

Õnnitleme

80 Leo Nurmand, arstiteaduskonna emeriitprofessor – 12. juuni

Richard Annamaa, valvur – 21. juuni

60 Ede Jõevert, riidehoidja – 4. juuni

Enn Leppik, majandusarvestuse õppetooli külalislektor – 21. juuni

Virve Vall, arvelduste talitus, raamatupidaja – 19. juuni

Annelii Sikk, meditsiinilise biokeemia õppetooli laborant – 28. juuni

55 Margot Peetsalu, kirurgiliste haiguste dotsent – 12. juuni

Jüri Ginter, haridusteaduskonna prodekaan, koolikorralduse lektor – 26. juuni

50 Heli Väärtnõu-Järv, orgaanilise keemia õppetooli teadur – 11. juuni

Meeli Väljaots, algõpetuse ja

saksa keele lektor – 7. juuni
Ülle Sakarias, dirigeerimise lektor – 8. juuni

45 Aavo Lang, inimese füsioloogia dotsent – 15. juuni

40 Kadre Torn, teoreetilise mehaanika erakorraline teadur – 2. juuni

Jelena Ivanova, raamatukoguhoidja – 6. juuni

Jüri Plado, geoloogia vanemteadur – 6. juuni

Irja Vaas, kunsti ja käsitöö didaktika lektor – 6. juuni

Axel Jagau, saksa filoloogia lektor – 11. juuni

Merle Taimalu, psühholoogia instituudi erakorraline teadur – 22. juuni

Katri Armolik, assistent – 24. juuni

35 Aivar Ots, haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse

erakorraline teadur – 15. juuni

Eva Piirimäe, poliitilise filosoofia vanemteadur – 19. juuni

Karin Sein, tsiviilõiguse õppetooli juhataja asetäitja, rahvusvahelise eraõiguse lektor – 27. juuni

30 Karin Kiss, õpetajate täiendkoolituse spetsialist – 1. juuni

Ülle Aarna, botaanika õppetooli laborant – 9. juuni

Liisi Lembinen, Põhja-Ameerika

üliskoolide teabekeskuse üliõpilasnõustaja, kogude arenduse osakonna e-raamatute spetsialist – 15. juuni

Urmo Reitav, noorsootöö lektor – 20. juuni

25 Reelika Kull, usuteaduskonna dekaanaadi õppekorralduse spetsialist – 25

Maili Zimmermann, rakubioloogia õppetooli laborant – 28. juuni

KAITSMISED

1. juunil kell 12 kaitseb **Riho Kangur** riigiteaduste instituudis (Tiigi 78–236) teadusmagistritööd teemal «Juhatuse ja parlamendifraktsiooni võimutasakaal Eesti erakondades 1997–2007». Juhendaja Vello Pettai, oponent Rein Taagepera.

2. juunil kell 9.30 kaitseb **Asko Teeväli** riigiteaduste instituudis (Tiigi 76–236) teadusmagistritööd teemal «Kohalike omavalitsuste sotsiaalmajandusliku arengu seos haldusterritoriaalse reformiga – aastatel 1999–2005 ühinenud omavalitsusüksuste sotsiaalmajanduslike muutuste analüüs». Juhendaja Jüri Kõre, oponent Kristiina Tõnnisson, PhD.

2. juunil kell 10.30 kaitseb **Elari Kivisoo** riigiteaduste instituudis (Tiigi 78–236) teadusmagistritööd teemal «Avaliku sektori roll klastrite arendamisel Eestis – Eesti puitmaja klastri näitel». Juhendajad Rene Tõnnisson ja Marek Tiits, oponent Juhani Lemmik, MA.

2. juunil kell 10.15 kaitseb **Jaana Salujõe** ökoloogia ja maateaduste instituudi zooloogia osakonnas (Vanemuise 46–301) doktoritööd hüdrobioloogia erialal teemal «Zooplankton as the indicator of ecological quality and fish predation in lake ecosystems» («Zooplankton kui järvede ökoloogilise kvaliteedi ja kalade kisksurve indikaator»). Juhendajad prof Tiina Nõges, PhD (Eesti Maaülikool) ja teadur Priit Zingel, PhD (Eesti Maaülikool). Oponent prof

Jouko Sarvala, PhD (Turu Ülikool, Soome).

3. juunil kell 10 kaitseb **Madli Pesti** filosoofiateaduskonnas kultuuriteaduste ja kunstide instituudis (Ülikooli 16–102) teadusmagistritööd teemal «Poliitiline teater Eestis ja Saksamaal 20.–21. sajandil». Juhendaja vanemteadur Luule Epner, oponent lektor Kristel Nõlvak.

3. juunil kell 10 kaitseb **Elis Vengerfeldt** meedia ja kommunikatsiooni erialal (Ülikooli 18–135) teadusmagistritööd teemal «Eestlaste välja- ja tagasi-rände meediarepresentatsioon 2004–2008» («Media representation of Estonians' migration from and to Estonia in 2004–2008»). Juhendaja Külliki Korts, MA. Oponent Ragne Kõuts, MA.

3. juunil kell 14 kaitseb **Kai Haldre** Puusepa 8, Linkbergi auditoriumis meditsiinidoktori kraadi taotlemiseks esitatud väitekirja «Sexual health and behaviour of young women in Estonia» («Noorte naiste seksuaaltervis ja -käitumine Eestis»). Juhendajad prof Helle Karro (TÜ naistekliinik) ja külalisprof Mati Rahu (TÜ tervishoiu instituut). Oponent prof Kaye Wellings (Londoni Ülikool).

4. juunil kell 14 kaitseb **René Mõttus** psühholoogia instituudis (Tiigi 78–127) doktoritööd «Universal and specific features of personality traits in their various representations» («Universaalset ja spetsiifilist isiksuseomaduste erinevates kirjeldusviisides»). Juhendaja prof Jüri Allik, PhD. Oponent prof

Rainer Riemann, Dr (Bielefeldi Ülikool, Saksamaa).

5. juunil kell 14 kaitseb **Kaur Liivak** arstiteaduskonna nõupidamiste ruumis (Ravila 19–1038) meditsiinidoktori kraadi taotlemiseks esitatud väitekirja «Classical form of congenital adrenal hyperplasia due to 21-hydroxylase deficiency in Estonia: incidence, genotype and phenotype with special attention to short-term growth and 24-hour blood pressure» («21-hüdroksülaasi puudulikkusest tingitud kaasasündinud adrenogenaalne sündroom Eestis: esinemissagedus, genotüüp ja fenotüüp erilise tähelepanuga lühiajalisele kasvamisele ja 24-tunni vererõhu iseärasustele»). Juhendaja prof Vallo Tillmann MD, PhD (TÜ lastekliinik), oponent prof Raimo Voutilainen MD, PhD (Kuopio Ülikool, Soome).

5. juunil kell 14.15 kaitseb **Anna Aret** TÜ nõukogu saalis oma doktoritööd teemal «Evolutionary separation of mercury isotopes in atmospheres of chemically peculiar stars» («Elavhõbeda isotoopide lahknemiskulg keemiliselt pekuliaarsete tähtede atmosfäärides»). Juhendaja prof Arved–Ervin Sapar (Tartu Observatoorium, Eesti). Oponentid dr. habil. Gražina Tautvaiienė (Institute of Theoretical Physics and Astronomy of Vilnius University, Leedu) ja dr Jiří Kubát (Astronomical Institute of the Academy of Sciences, Tšehhi).

8. juunil kell 12 kaitseb **Kertriin Paabo** keemia instituudis (Jakobi 2–430) teadusmagistritööd teemal «Süsiniknanotorude funktsionaliseerimine fenüülhüdrasiiniga ja gaasitudliku komposiitmaterjali valmistamine» («Functionalisation of Carbon Nanotubes with Phenylhydrazine and Preparation of Sensing Composite Material»). Juhendajad dr Tea Avarmaa, dr Uno Mäeorg, dr Raivo Jaaniso. Oponent vanemteadur Jaan Leis.

8. juunil kell 13 kaitseb **Anu Ploom** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Jakobi 2–430) orgaanilise keemia erialal doktoritööd teemal «Quantitative structure-reactivity analysis organosilicon chemistry» («Kvantitatiivne struktuuri-reaktsioonivõime analüüs räniorgaanilises keemias»). Juhendajad

emeritprof Ants Tuulmets, prof Jaak Järv. Oponentid prof Dieter Lenoir ja prof Margus Lopp.

8. juunil kell 15 kaitseb **Aleksei Bredihhin** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Jakobi 2–403) doktoriväitekirja orgaanilise keemia erialal teemal «Use of mono- and polyanions in the synthesis of multisubstituted hydrazine derivatives» («Mono- ja polüanioonide kasutamine hüdrasiini derivaatide sünteesil»). Juhendajaja dr Uno Mäeorg. Oponentid prof Valentin Wittmann, (Konstanzi Ülikool) ja prof Tõnis Kanger, (Tallinna Ülikool).

8. juunil kell 14.15 kaitseb **Nelli Jung** filosoofia erialal (Lossi 3–307) teadusmagistritööd teemal «The Analysis of the Redundancy of the Dutch Book Argument: Separability of Degrees of Belief and Preferences» («Hollandi kihlveo argumendi tarbetuse analüüs: uskumuse astmete lahutamine eelistustest»). Juhendajad vanemteadur Piret Kuusk ja lektor Tiiu Hallap, oponent Ave Mets, MA.

8. juunil kell 16 kaitseb **Tõnno Jonuks** TÜ nõukogu saalis doktoritööd teemal «Eesti muinasusund» («Estonian Prehistoric Religion») doktor philosophiae (arheoloogia) kraadi taotlemiseks. Juhendaja prof Valter Lang. Oponentid Juri Berezkin, PhD (Peterburi Antropoloogia ja Etnograafia Muuseum, Kunstkamera) ja prof Marika Mägi (Tallinna Ülikool).

9. juunil kell 9 kaitseb **Helen Reino** kehakultuuriteaduskonnas (Jakobi 5–303) teadusmagistritööd teemal «Erineva tasemega meessulgballurite eeskäehoidedega madala ja kõrge servi biomehaaniline analüüs» magister scientiarum kraadi taotlemiseks liikumis- ja sporditeaduste erialal. Juhendaja lektor Jaan Ereline, PhD. Oponent dots Ando Pehme, PhD.

9. juunil kell 10.15 kaitseb **Martin Vahimets** kehakultuuriteaduskonnas (Jakobi 5–303) teadusmagistritööd teemal «The immediate effect of Trigenics Myoneural Medicine manipulation on lower extremity muscles tone and viscous-elastic properties in male basketball players» («Trigenics Myoneural Medicine manipulatsiooni vahetu mõju

meeskorpallurite alajäsemete lihaste toonusele ja viskoos-elastsete omaduste karakteristikutele») magister scientiarum kraadi taotlemiseks liikumis- ja sporditeaduste erialal. Juhendaja dots Priit Kaasik, PhD. Oponent lektor Jelena Sokk, MSc.

9. juunil kell 11.30 kaitseb **Piret Suur** kehakultuuriteaduskonnas Jakobi 5–303 teadusmagistritööd teemal «Keha tasakaalu, kõnni ja istest püstitõusu biomehaanilised näitajad raseduse erinevatel trimestritel» magister scientiarum kraadi taotlemiseks liikumis- ja sporditeaduste erialal. Juhendajad prof Mati Pääsuke, biol-knd ja Reet Linkberg, biol-knd. Oponent dots Tamara Janson, med-knd.

10. juunil kell 9 kaitseb **Marit Kull** kehakultuuriteaduskonnas Jakobi 5–303 teadusmagistritööd teemal «Kepikõnni akuutne mõju parathormooni kontsentratsioonile ja luukoe ainevahetuse biokeemilistele markeritele veres postmenopausaalses eas naistel» magister scientiarum kraadi taotlemiseks liikumis- ja sporditeaduste erialal. Juhendaja prof Vahur Ööpik, biol- knd. Oponent Katre Maasalu, med-dr.

10. juunil kell 10.15 kaitseb **Janno Jürgenson** kehakultuuriteaduskonnas Jakobi 5–303 teadusmagistritööd teemal «12-nädalase käimistreeningu mõju vererõhu näitajatele hüpertensiooni diagnoosiga naispatsientidel» magister scientiarum kraadi taotlemiseks liikumis- ja sporditeaduste erialal. Juhendajad vanemteadur Eve Unt, med-dr ja Priit Eelmäe, MSc. Oponent dots Priit Kaasik, PhD.

10. juunil 2009 kell 14 kaitseb **Anne Must** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1038) filosoofia-doktori kraadi taotlemiseks neuroteaduste erialal esitatud väitekirja «Studies on molecular genetics of male completed suicide in Estonian population» («Uurimusi geneetilise variaabelsuse rollist meeste enesetappudes Eesti populatsioonis») Juhendajad prof Eero Vasar, MD, PhD (füsioloogia instituut); dots Aavo Lang, MD, PhD (füsioloogia instituut); prof Sulev Kõks, MD, PhD (füsioloogia instituut). Oponent prof Björn Appelberg, MD, PhD (Helsinki Ülikool, Soome).

17. juunil kell 12 kaitseb **Kersti Ehrlich** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1006) meditsiinidoktori kraadi taotlemiseks esitatud väitekirja «Antioxidative glutathione analogues (UPF peptides) – molecular design, structure-activity relationships and testing the protective properties» («Antioksidantsed glutatiooni analoogid (UPF peptiidid) – molekulaarne disain, struktuur-aktiivsuse seosed ja protektiivsete omaduste testimine»). Juhendajad prof Mihkel Zilmer; dots Ursel Soomets (TÜ biokeemia instituut). Oponent prof Markku Olavi Ahotupa (Turu Ülikool, Soome).

17. juunil kell 15 kaitseb **Argo Vonk** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Jakobi 2–430) bioorgaanilise keemia erialal doktoritööd teemal «Adenosiini A2A ja dopamiini D1 retseptorite kaudu toimiva adenülaadi tsüklaasi aktiivsuse moduleerimise määramine roti aju juttkehas» («Determination of adenosine A2A and dopamine D1 receptor-specific modulation of adenylyl cyclase activity in rat striatum»). Juhendaja prof Ago Rincken. Oponent dr Maija Dambrova.

18. juunil kell 8.45 kaitseb **Vaiki Randala** matemaatikainstituudis (J. Liivi 2–404) teadusmagistritööd teemal «Isomorfismid Banachi ruumide tensorkorrutises» kraadi magister scientiarum (matemaatika) saamiseks. Juhendaja prof Eve Oja, oponent dots Märt Põldvere.

18. juunil kell 10 kaitseb **Niina Lepa** TÜ germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis (Ülikooli 17–103) doktoritööd teemal «Arbeitszeitmodelle»: Linguistische Analyse eines Makrotextes der Zeitschrift «management & seminar» («Tööajamudelid»: Ajakirja «management & seminar» ühe makroteksti lingvistiline analüüs»). Juhendajad dots Anne Arold, prof Theo Bungarten (Hamburgi Ülikool). Oponentid prof Annikki Koskensalo (Turu Ülikool), dots Viktoria Umborg (Tallinna Tehnikaülikool).

18. juunil kell 10.15 kaitseb **Anne Aidla** majandusteaduskonnas (Narva mnt 4–B306) doktoritööd teemal «The Impact of Individual and Organisatio-

nal Factors on Academic Performance in Estonian General Education Schools» («Individuaalsete ja organisatsiooniliste tegurite mõju õpisooritusele Eesti üldhariduskoolides») Juhendaja prof Maaja Vadi, PhD. Oponendid professor Erika Šumilo, PhD (Läti Ülikool), prof Mare Teichmann, PhD (Tallinna Tehnikaülikool).

18. juunil kell 10.15 kaitseb **Alina Ganina** matemaatika-informaatikateaduskonnas (J. Liivi 2-404) teadusmagistritööd teemal «Mittekorrektsete ülesannete isereguleerimisest vähima vea projektsiooni-meetodiga» Juhendaja dots Uno Hämarik. Oponent vanemteadur Toomas Raus.

18. juunil kell 13.15 kaitseb **Anna Golubeva** germani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis (Ülikooli 17-103) teadusmagistritööd teemal «The Relationship between African and American Heritages in Alice Walker's Novel «Possessing the Secret of Joy» and the Short Story «Everday Use»» («Ameerika ja Aafrika pärandite omavahelised suhted Alice Walkeri romaanis «Possessing the Secret of Joy» ja lühijutus «Everday Use»»). Juhendaja dotsent Reet Sool, oponent Katri Sirkel, MA

18. juunil kell 14.30 kaitseb **Kärt Prede** germani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis (Ülikooli 17-103) magistrip projekti «Soojuspumba geo-THERM kasutusjuhendites esinevate terminite saksa-estegi seletav valiksõnastik». Juhendaja Kaari Antzon, MA. Oponent Anne Arold, PhD.

19. juunil kell 10.15 kaitseb **Ele Vahtmäe** maateaduste ja ökoloogia instituudi zooloogia osakonnas (Vanemuise 46-301) hüdrobioloogia erialal doktoritööd teemal «Mapping benthic habitat with remote sensing in optically complex coastal environments». Juhendaja: vanemteadur Tiit Kutser, PhD (TÜ Eesti Mereinstituut). Oponent vanemteadur John Hedley (Exeteri Ülikool, Suurbritannia).

19. juunil kell 13.15 kaitseb **Liisa Metsamaa** maateaduste ja ökoloogia instituudi zooloogia osakonnas (Vanemuise 46-301) hüdrobioloogia erialal doktoritööd teemal «Model-based assessment to impro-

ve the use of remote sensing in recognition and quantitative mapping of cyanobacteria». Juhendaja vanemteadur Tiit Kutser, PhD (TÜ Eesti Mereinstituut). Oponent vanemteadur Stefan Simis, PhD (Soome Keskkonnainstituut).

19. juunil kell 10.15 kaitseb **Evelin Kukk** (Liivi 2-405) magistrip projekti «Ühepoolsed riskimõddud» magistrikraadi saamiseks finants- ja kindlustusmatemaatika erialal. Juhendaja prof Kalev Pärna (knd). Oponent dots Otto Karma (knd).

19. juunil kell 11.15 kaitseb **Kerli Pille** (J. Liivi 2-405) magistrip projekti «Tururisk ja krediidirisk: koopulate teooria rakendamine» magistrikraadi saamiseks finants- ja kindlustusmatemaatika erialal. Juhendaja prof Kalev Pärna (knd). Oponent prof Tõnu Kollo (knd).

25. juunil kell 12 kaitseb **Evelyn Leetma** matemaatikainstituudis (J. Liivi 2-403) doktoritööd teemal «Solution of smoothing problems with obstacles». Juhendaja dots Peeter Oja. Oponendid prof Svetlana Asmuss (Läti Ülikool) ja emeritprof Otu Vaarmann (Tallinna Tehnikaülikool).

25. juunil kell 14 kaitseb **Indrek Kivi** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (TÜ nõukogu saal) doktoriväitekirja teemal «Tahkeoksiidkütuseelemendi poorsete katoodi-materjalide süntees ja elektrokeemiline iseloomustamine» («Synthesis and Electrochemical Characterization of Porous Cathode Materials for Intermediate Temperature Solid Oxide Fuel Cells»). Juhendaja prof Enn Lust. Oponent prof Lauri Niinistö, Helsingi.

25. juunil kell 15.30 kaitseb **Jaanus Eskusson** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (TÜ nõukogu saal) doktoritööd teemal «Õhukeste teemandisarnaste süsinikkilede süntees impulslaser-sadestus meetodil ja nende karakteriseerimine» («Synthesis and characterisation of diamond-like carbon thin films prepared by pulsed laser deposition method»). Juhendajad prof Enn Lust, füüs-mat-knd Raivo Jaaniso Oponent prof Lauri Niinistö.

26. juunil kell 11 kaitseb **Lauri Pilter** filosoofia-eaduskonnas (TÜ nõukogu saal) doktoritööd teemal «The Comic and the Tragicomic in the Works of William Faulkner» («Koomiline ja tragikoomiline William Faulkneri loomingus»). Juhendajad dots Reet Sool, prof Jüri Talvet. Oponendid prof Maija Burima (Daugavpils Ülikool), prof Harvey L. Hix (USA Wyomingi Ülikool).

26. juunil kell 13 kaitseb **Anneli Rätsep** Puusepa 8, Linkbergi aulakorras meditsiinidoktori kraadi taotlemiseks esitatud väitekirja «Type 2 diabetes care in family medicine» («Teist tüüpi diabeedi käsitus peremeditsiinis»). Juhendajad prof Margus Lember (TÜ sisekliinik) ja dotsent Ruth Kalda (TÜ polikliiniku ja peremeditsiini õppetool). Oponent prof Sirkka Keinänen-Kiukaanniemi (Oulu Ülikool, Soome).

26. juunil kell 14.15 kaitseb **Ann Veismann** eesti ja üldkeeleteaduse instituudis (TÜ nõukogu saal) doktoritööd teemal «Eesti keele kaas- ja määrsõnade semantika võimalusi». Juhendaja emeriitprof Haldur Õim. Oponent dr Minna Jaakola (Helsingi Ülikool).

30. juunil kell 10 kaitseb **Pille Säälük** molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23–217) doktoritööd teemal «The Role of Endocytosis in the Protein Transduction by Cell-Penetrating Peptides»

(«Endosomaalsed rajad rakku sisenevate peptiididega vahendatud valgutranspordil») rakubioloogia erialal. Juhendaja prof Margus Pooga (TÜ MRI). Oponent dr Arwyn Tomos Jones (Cardiff'i Ülikool, Suurbritannia).

30. juunil kell 12.15 kaitseb **Rutt Hints** geoloogia osakonnas (Vanemuise 46–246) doktoritööd teemal «Early diagenesis of Ordovician and Silurian Bentonites in the Northern Baltic Palaeobasin» («Ordooviitsiumi ja Siluri bentoniitide varadiageneetiline areng Balti Paleobasseini põhjaosas»). Juhendaja prof Kalle Kirsimäe. Oponent prof Warren D Huff (Cincinnati Ülikool, USA).

2. juulil kell 13.15 kaitseb **Jaak Tomberg** kultuuri-eaduste ja kunstide instituudis (TÜ nõukogu saalis) doktoriväitekirja teemal «Kirjanduse lepitav ootarve». Juhendajad prof Jüri Talvet, dr Jüri Lipping. Oponendid Thomas Salumets (Columbia Ülikool) ja Jaan Undusk (Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus).

2. juulil kell 15.15 kaitseb **Katrin Puik** kultuuri-eaduste ja kunstide instituudis (TÜ nõukogu saalis) doktoriväitekirja teemal «Iroonia Heiti Talviku ja Betti Alveri luules». Juhendaja dots Arne Merilai. Oponendid Cornelius Hasselblatt (Groningeni Ülikool), Anneli Mihkelev (Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus).

TEATED

Juunis Tartu Ülikooli aulas:

Reedel, 5. juunil kl 15–16.30 on aulas TÜ arstiteaduskonna närvikliiniku seminar. Laupäeval, 6. juunil kl 12–17 saab õnne soovida Elleri kooli lõpetajatele nende kontsertaktusel. Reedel, 12. juunil annavad kl 17.30 aulas kontserdi Tartu ja Estonia poistekoorid. Teisipäeval, 16. juunil kl 19 toimub järjekordne valge klaveri kontsert, kus esinevad Lasse ja Tanel Joamets.

Tartu Ülikool võtab alates 31.08.2009 **TÜ Viljandi Kultuuriakadeemiasse tööle** lavakunstide osakonna juhataja ja õppekavade hoidja, kelle ülesanne on TÜ VKA lavakunstide osakonna juhtimine ning teatrikunsti, visuaaltehnoloogia ning tantsukunsti

õppekavade hoidmine ning õppetöö kvaliteetse ja nõuetekohase läbiviimise tagamine. Kandideerimise tähtaeg on 7. juuni 2009. Täpsem info veebilehelt www.ut.ee/100149.

Kuni aasta lõpuni on TÜ vanas anatoomikumis avatud **näitus «200 aastat vana anatoomikumini»**. Hoone ehituslugu ning seal tegutsenud teadlasi tutvustav näitus on pühendatud maja 200. sünnipäevale.

10. juunil kl 9 toimub **TÜ pensionäride ühingu Vitae** väljasõit Vanemuise alumisest parklast Pühajärve puhkemajja. 22. juunil kl 16 on Vitae ruumides põltsamaalaste klubi.

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 50. sünnipäeval filosoofiateaduskonna ajaloo ja arheoloogia instituudi vanemteadurit **Heiki Valku**, 60. sünnipäeval matemaatika-informaatikateaduskonna koolimatemaatika keskuse juhti, matemaatika didaktika dotsenti **Tiit Lepmanni**, 70. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi vanemteadureid **Imbi Tehverit** ning **Peet Konsinit**.

TÜ väikese medali pälvisid Pärnu kolledži õppedirektor, kolledži sotsiaaltöö korralduse osakonna juhataja, dotsent **Marju Medar**, turismiosakonna juhataja, dotsent **Heli Tooman**, ettevõtluse osakonna juhataja, dotsent **Arvi Kuura** ning haldusjuht **Sirje Talving**.

TÜ aumärgiga tunnustati haldusosakonna elektripaigaldiste remondigrupi juhti **Olavi Orinit** ning Pärnu kolledži ettevõtluse osakonna äriarahanduse lektorit **Margus Kõomäge**, turismiosakonna hotellimajanduse lektorit Tiina Viina, haldusosakonna raamatupidajat **Ivi Kikkast**, turismiosakonna turismigeograafia programmi juhti **Kai Tomasbergi** ja sotsiaaltöö korralduse osakonna sotsiaaltöö lektorit **Valter Parvet**.

TÜ tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval kehakultuuriteaduskonna teadusprodekaan, spordipedagoogika professor **Toivo Jürimäe**, 65. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi insener **Peeter Liblik**, 70. sünnipäeval mereinstituudi personalitöö spetsialist **Sirje Tooming** ning Pärnu kolledži ökosüsteemide majandamise

osakonna veemajanduse lektor **Monika Übner**, sotsiaaltöö korralduse osakonna majandusmatemaatika ja statistika lektor **Kandela Õun**, arendusosakonna projektijuht **Gea Kammer**, ettevõtluse osakonna informaatika assistent **Taavi Tamberg**, haldusosakonna infotehnoloogia spetsialist **Ragnar Kolga** ning õppeosakonna õppekorralduse spetsialist **Anni Lüll**.

RIIGIKOGU KANTSELEI
kuulutab välja
**August Rei parlamendiuuringu
stipendiumi konkursi**

Stipendium antakse parlamendi-, parlamentarismi- või Eesti parlamentaarsete kogude alase magistri- või doktoritöö kirjutajale. Töökavandeid esitama on oodatud kõik teema käsitlemisest huvitatud üliõpilased, magistrandid ja doktorandid.

Stipendiumi taotlemiseks tuleb Riigikogu Kantseleile 20. juuliks 2009 esitada avaldus, elulookirjeldus, magistri- või doktoritöö pealkiri, ideekavand ja ajakava, juhendaja soovitus ning väljavõte varasematest õpingutulemustest.

Stipendiumitaotlusi hindab Riigikogu Kantselei direktori kinnitatud komisjon. Välja antakse kuni kolm 20 000 krooni suurust stipendiumi (osaliselt juba eduka töökavandi eest). Konkursi võitjad avalikustatakse hiljemalt 20. septembril 2009. Konkursi parimaid töid on võimalik esitleda Toompea lossis ning avaldada vastav artikkel Riigikogu Toimetistes.

Lisateave: www.riigikogu.ee või stipendium@riigikogu.ee.

4. septembrini võtab Eesti Teaduste Akadeemia vastu teadustöid. Parimad saavad rahalisi auhindu ning võimaluse esineda akadeemia saalis toimival võistluse võitjate konverentsil. Osaleda võivad Eesti ülikoolide üliõpilased ja eesti päritoluga üliõpilased välismaa ülikoolides, kes töö esitamise ajal jätkavad ülikoolis diplomi-, bakalaureuse- või magistriõpet või on lõpetanud need perioodil 1.09.2008-31.08.2009.
Lisainfo: www.akadeemia.ee

EST Kinnisvara OÜ

Pakume Tartu Ülikooli külalisõppejõududele ja üliõpilastele

kahte hubast üürikorterit

Tartu Ülikooli peahoonest 50 m kaugusel.
4. korrus, ehitatud 2009. a.
Korterid on suurustega 39 m² (terrassiga) ja 66 m² (rõdu ja saun).
Kortritel on avatud köök, köögimööbel ja -tehnik.
Hoones lift, videovalve, fonolukk.

Angela Pöldver
tel +3725140051
e-post angela@estkinnisvara.ee

Pühapäeval,
7. juunil kell 15
Tartu Jaani kirikus

Русский Ладъ

Ruski Lad

Vanavene kirikumuusika
15.-17. sajandist

www.festivitas.ee

Piletid Piletilevist

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee